

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Організація та методика аналізу фінансових результатів діяльності
приватного підприємства»**

Студента 2 курсу, 4м групи
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
спеціалізації «Фінансовий аналіз та аудит»

_____ Пеліхової Олени Сергіївни

Науковий керівник,
Степанівна
канд. екон. наук, доцент

_____ Барабаш Наталія

Гарант освітньо-професійної програми
д-р. екон. наук, доцент
Олександрівна

_____ Назарова Карина

Київ 2019

Київський національний торговельно-економічний університет
Факультет обліку, аудиту та інформаційних систем
Кафедра фінансового аналізу та аудиту
Спеціальність «Облік і оподаткування»
Спеціалізація «Фінансовий аналіз та аудит»

Освітній ступінь «магістр»,
спеціальність 071 «Облік і
оподаткування»,
спеціалізація «Фінансовий
аналіз та аудит»

Затверджую

Зав. кафедри _____
« ____ » _____ 2018 р.

Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Пеліховій Олені Сергіївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Організація та методика аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства» (за матеріалами ПП «Стандартт», м. Ніжин)

Затверджена наказом ректора від 10 жовтня 2018 р. № 3841

2. Строк здачі студентом закінченої роботи 1 листопада 2019 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи:

Мета роботи: на основі вивчення спеціальної економічної літератури, стану фінансового аналізу суб'єкта господарювання розробити напрями його удосконалення

Об'єкт дослідження є процес аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Предмет дослідження - методика та організація аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

4. Перелік графічного матеріалу : Діаграми і графіки динаміки основних показників, що характеризують діяльність ПП «Стандартт»

5. Консультант по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1-3	Барабаш Н.С.		

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

Вступ (актуальність теми, гіпотеза наукового дослідження, мета і завдання роботи, методика дослідження).

Розділ 1. Теоретичні основи фінансового аналізу діяльності приватного підприємства

- 1.1. Стан та розвиток фінансового аналізу діяльності приватного підприємства
- 1.2. Економічна характеристика фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Розділ 2. Організаційно-інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

- 2.1. Характеристика інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства
- 2.2. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Розділ 3. Аналіз фінансових результатів діяльності приватного підприємства

- 3.1. Аналіз формування фінансового результату діяльності приватного підприємства
- 3.2. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності приватного підприємства
- 3.3. Аналіз рентабельності приватного підприємства

Висновки і пропозиції

Список використаних джерел

Додатки

7. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускного кваліфікаційного проекту(роботи)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Вивчення спеціальної літератури, збирання	30.12.2018	30.12.2018
2	Написання вступу і розділу 1	10.05.2019	10.05.2019
3	Написання розділу 2	25.06.2019	25.06.2019
4	Написання розділу 3	07.10.2019	07.10.2019
5	Написання висновків та пропозицій	15.10.2019	15.10.2019
6	Оформлення та представлення роботи на кафедрі	01.11.2019	01.11.2019

8. Дата видачі завдання 10 жовтня 2018 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

Н. С. Барабаш

10. Гарант освітньої програми

К. О. Назарова

11. Завдання прийняв до виконання студент-дипломник

О. С. Пеліхова

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи

Вирішення питань удосконалення організаційно-методологічних засад аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства потребує комплексних підходів до його організації та методології із урахуванням особливостей підприємств, на матеріалах яких виконується робота. Вивчення нормативно-правової бази та спеціальної літератури, проведене автором, дозволяє дійти висновку про недостатній рівень теоретичної розробки даної проблеми. Наслідком є недоліки в організації та методології аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Дослідження фактичного стану аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства підтверджує недосконалість його організації та методичного забезпечення, що негативно впливає на формування інформаційної бази.

Підвищення рівня аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства пов'язане з використанням прогресивних технологій обробки економічної інформації, впровадженням системних підходів до побудови фінансового аналізу в системі управління фінансовими результатами діяльності приватного підприємства, застосуванням сучасних методів організації та інформаційного забезпечення аналітичного процесу. Саме ці чинники досліджує автор як передумови удосконалення організації та методики аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства.

Структура даної роботи дозволяє достатньо розкрити зміст проведеного дослідження.

Випускна кваліфікаційна робота виконана на достатньому теоретичному рівні із застосуванням сучасних методів обробки економічної інформації, характеризується комплексністю вирішення поставлених питань аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Пропозиції, розроблені за результатами дослідження, мають практичне значення.

Випускна кваліфікаційна робота Пеліхової О.С. на тему «Організація та методика аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства» заслуговує на позитивну оцінку і може бути рекомендована до захисту.

**Керівник випускної
кваліфікаційної роботи**

Н.С. Барабаш

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студента Пеліхової О.С. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Відмітка про попередній захист

Завідувач кафедри

К.О. Назарова

« _____ » _____ 2019р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Теоретичні основи фінансового аналізу діяльності приватного підприємства	
1.1. Стан та розвиток фінансового аналізу діяльності приватного підприємства.....	7
1.2. Економічна характеристика фінансових результатів діяльності приватного	16
Висновки до першого	30
<small>розділу</small>	
Розділ 2. Організаційно-інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства	
2.1. Характеристика інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства.....	31
2.2. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності приватного	37
Висновки до другого розділу	44
Розділ 3. Аналіз фінансових результатів діяльності приватного підприємства	
3.1. Аналіз формування фінансового результату діяльності приватного	46

3.2. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності приватного підприємства.....	51
3.3. Аналіз рентабельності приватного підприємства.....	60
Висновки до третього розділу.....	63
ВИСНОВКИ І	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
<u>ДОДАТКИ</u>	

Актуальність проведеного дослідження. В умовах конкуренції найважливішим з показників ефективності діяльності суб'єкта господарювання виробничої, постачальницької, фінансової та інвестиційної сфер є фінансовий результат. В сучасних умовах розвитку економіки діяльність підприємств спрямована на отримання максимально можливої економічної вигоди, що знаходить своє відображення саме у фінансових результатах, які є відображенням усіх сторін діяльності підприємства - рівня технологій та організації виробництва, ефективності системи управління, контролю за рівнем витрат тощо. В рамках управління фінансами підприємств забезпечення позитивного фінансового результату (прибутку) складає одну з ключових позицій.

Неабиякого значення набуває аналіз фінансових результатів підприємства, вчасне та об'єктивне проведення якого має вагомий вплив на підвищення ефективності діяльності підприємства, його інвестиційної привабливості та ділової активності, найбільш раціональному та ефективному використанню матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, усуненню зайвих, економічно невиправданих витрат.

Актуальність аналізу фінансових результатів заключається в тому, що він допомагає знайти шляхи поліпшення фінансових показників діяльності підприємства і за результатами розрахунків прийняти економічно

обґрунтовані рішення. Крім того аналіз фінансових результатів дає можливість обрати самі найраціональніші способи використання ресурсів та сформуванню структури коштів підприємства і діяльності в цілому.

Питання дослідження порядку аналізу фінансових результатів підприємства завжди знаходилися у центрі уваги вчених-економістів. Проблемами дослідження методики аналізу фінансових результатів підприємств займалися такі вчені як: Андрійчук В.Г., Бабіч В.В., Барабаш Н.С., Білик М.Д., Войнаренко М.П., Гордополов В.Ю., Іванов Ю.Б., Іщенко І.А., Карпов В.В., Кірюніна Н.Є., Кравченко Г.О., Кузьмін О.Є., Мельник Г.В., Мец В.О., Палий В.Ф., Партин Г.О., Савицька Г.В., Садовська О. М., Смірнова О.М., Стадник М.В., та ін. Незважаючи на велику кількість наукових праць та значні досягнення в теорії та практиці аналізу фінансових результатів, є низка питань, недостатнє розроблення яких знижує ефективність управління фінансовим результатом вітчизняних підприємством.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження випускної кваліфікаційної роботи, особливостей аналізу фінансових результатів приватного підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- дослідити стан та розвиток аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання;
- дати економічну характеристику фінансових результатів суб'єкта господарювання; охарактеризувати методичний інструментарій фінансового аналізу;
- здійснити фінансовий аналіз в системі управління фінансовими результатами;
- обґрунтувати критерії формування інформаційної бази аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання;

- здійснити характеристику зовнішньої та внутрішньої інформації для аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання;
- побудувати організаційно-інформаційну модель аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання;
- дослідити інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів ;
- виявити напрями удосконалення аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання;
- визначити принципи і логіку організації аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання;
- провести загальний і факторний аналіз фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання;
- обґрунтувати напрями оптимізації аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання.

Об'єктом дослідження є процес аналізу фінансових результатів ПП «Стандартт».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти проведення аналізу фінансових результатів підприємства.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що узгодження порядку визнання, оцінки, класифікації та інших аспектів обліку фінансових результатів в різних законодавчо-нормативних актах дасть можливість підвищити ефективність використання ресурсів підприємства, а побудова дієвого аналізу фінансових результатів сприятиме оптимізації оподаткування, а також підвищенню ефективності управління фінансовими результатами підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретичних засад, наукових і організаційно-методичних підходів щодо удосконалення процесів аналізу фінансових результатів підприємства.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на застосуванні діалектичного методу пізнання для вивчення закономірностей розвитку

концепцій аналізу фінансових результатів підприємства (абстрактно - логічний метод, метод типології та класифікацій, метод аналогій). Крім цього, використано такі методи дослідження: теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття сутності фінансового результату; системний аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення різних аспектів аналізу фінансових результатів підприємства; інформаційне моделювання – для забезпечення дослідження нормативно-довідковими матеріалами; абстрагування – для формування узагальнених висновків на основі системного аналізу і синтезу теорій і практики організації системи аналізу фінансових результатів підприємства; конкретизація – для обґрунтування змісту форм облікового забезпечення; спостереження – для визначення стану обліку фінансових результатів на досліджуваному підприємстві; дослідження документів, реєстрів обліку та звітності за формою і змістом – для виявлення їхньої відповідності щодо інформаційної ємності адекватного вимогам стандартів; опитування, фактична перевірка, порівняння, перерахунок, документальна перевірка, вибіркоче дослідження – при проведенні аналізу фінансових результатів підприємства. Для вирішення зазначених завдань в роботі застосовано загальні наукові методи дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють порядок проведення аналізу фінансових результатів, праці вітчизняних і зарубіжних науковців, періодичні видання та фінансова звітність ПП «Стандартт».

Апробація результатів дослідження. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи доповідались на студентській науковій конференції КНТЕУ в Києві 9 квітня 2019 року «Факторні моделі аналізу фінансових результатів» та опубліковані у науковій статті «Факторні моделі аналізу чистого прибутку підприємства» в збірнику «Аналітичні та аудиторські імперативи діяльності підприємств».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Стан та розвиток фінансового аналізу діяльності приватного підприємства

В сучасних умовах розвитку економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макrorівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства. Значна кількість приватних підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на приватному підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансового стану підприємства.

В сучасних умовах господарювання приватним підприємствам необхідно докладати дуже багато зусиль, щоб зберегти конкурентоспроможність, бути прибутковими, платоспроможними і не допустити банкрутства.

Проблеми і негативні явища, які виникають у діяльності підприємства зазвичай пов'язані з помилками в аналітичній роботі, успішне здійснення якої допомагає попередити виникнення практично будь-яких кризових процесів.

Отже, запорукою стабільного і рентабельного функціонування приватного підприємства, що забезпечує сталий розвиток і стійке становище в сучасних умовах, є належно організована система і якісне проведення фінансово аналізу, що має бути головною метою діяльності менеджменту.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану та визначень фінансової стійкості, фінансового положення підприємства, про відсутність єдиної думки щодо групування та способу обчислення показників оцінки фінансового стану.

Фінансовий аналіз передбачає дослідження важливих аспектів грошового обороту та прийняття заходів із закріплення фінансово-економічного стану господарюючого суб'єкта.

Стабільний фінансовий стан підприємства означає своєчасне виконання зобов'язань перед його персоналом, партнерами та державою, що припускає фінансову стійкість, нормалізацію плато- і кредитоспроможності та рентабельності активів, власного капіталу й продажів.

У процесі фінансового аналізу вибирають і оцінюють критерійні показники, використовуючи їх для прийняття обґрунтованих фінансових та інвестиційних рішень з урахуванням індивідуальних особливостей діяльності господарюючого суб'єкта.

Параметри, отримані у результаті аналітичної роботи, повинні бути оцінені з позиції їх відповідності рекомендованим (нормативним) значенням, а також умовам діяльності конкретного підприємства. Показники (фінансові коефіцієнти), отримані у результаті аналізу поточної (операційної) діяльності, використовують з метою фінансового планування, прогнозування та контролю. Зміна тих чи інших факторів внутрішньої та зовнішньої середовища часто викликає потребу в коректуванні фінансової стратегії й тактики з урахуванням впливу цих факторів на фінансове становище підприємства. Тому виникає необхідність багатоваріантних підходів до оцінки наслідків виникнення різних ситуацій у господарській діяльності, що повинно знаходити відображення у фінансовому аналізі.[12 с.39]

Питаннями сутності фінансового аналізу займалося чимало як вітчизняних так і зарубіжних науковців. Але як і раніше не зупиняються дискусії щодо змістовного характеру фінансового аналізу, етапів і вмісту показників, які використовуються в ході його проведення.

Результати аналізу відмінностей в розумінні сутності фінансового аналізу наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1.

Відмінності в розумінні сутності фінансового аналізу

Автор	Сутність фінансового аналізу
Митрофанов Г.В., Кравченко Г.О., Барабаш Н.С.	- сукупність методичних прийомів дослідження фінансових відносин суб'єктів господарювання, обумовлених об'єктивними та суб'єктивними чинниками, що знаходять відображення у фінансовому обліку і звітності.
Савицька Г.В.	- комплексне системне вивчення фінансового становища підприємства і факторів його формування з ціллю оцінки ступеня фінансових ризиків і прогнозування рівня дохідності капіталу;
Ковалев В.В.	- процес ідентифікації, систематизації і аналітичної обробки доступних свідчень фінансового характеру, результатом якого є подання потенційному користувачу рекомендацій, які можуть слугувати формалізованою основою для прийняття управлінських рішень по відношенню до відповідного об'єкта аналізу;
Ізмайлова К.В.	- метод оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства;
Кіндрацька Г.І., Білик М.С. і Загородній А.Г	- метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі даних бухгалтерського фінансового обліку і звітності;
Романова Т.Г.	- спосіб накопичення, трансформації та використання інформації фінансового характеру;
Богданова Л.С.	- аналіз і управління фінансовими ресурсами підприємства як основним видом ресурсів;
Новашина Т.С.	- метод наукового дослідження, який використовується для обробки інформації про фінансову діяльність господарського суб'єкта.

В результаті такого співставлення виявлено, що результатом проведення фінансового аналізу являється отримання відомостей про можливості об'єкта до розвитку в ході реалізації його фінансової політики і виявлення ключових факторів, які відповідають за сформовану динаміку.

До основних особливостей фінансового аналізу відносяться.[26 с.46]:

- забезпечення загальної характеристики майнового і фінансового становища підприємства;
- пріоритетність оцінок платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності;
- базування на загальнодоступній інформації;
- інформаційне забезпечення рішень стратегічного і тактичного характеру;
- доступність до результатів аналізу будь-яких користувачів;
- можливість уніфікації складу і змісту розрахунково-аналітичних процедур;
- домінанта грошового вимірника в системі критеріїв;
- високий рівень достовірності (в межах достовірності звітності).

Основними завданнями фінансового аналізу є:

- об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства і його фінансових результатів, ефективності використання фінансових ресурсів;
- виявлення змін у фінансовому стані підприємства в просторово-часовому розрізі;
- виявлення факторів і причин, що викликали зміну фінансового стану підприємства.

Предметом фінансового аналізу являються фінансові ресурси та їх потоки.

Суб'єктами фінансового аналізу виступають користувачі інформації, зацікавлені в діяльності підприємства. Умовно їх можна поділити на 2 групи.

До першої групи користувачів результатів фінансового аналізу належать власники підприємства, кредитори, постачальники, клієнти, керівництво і працівники підприємства, а також податкові органи. До другої групи можуть бути віднесені користувачі фінансової інформації, які хоч безпосередньо не зацікавлені в діяльності підприємства, але повинні захищати інтереси першої

групи - це аудиторські фірми, консультанти, юристи, профспілки, преса, біржі і т.д.

Різні суб'єкти використовують результати фінансового аналізу для розробки і прийняття різних управлінських рішень, наприклад:

- власники - для обґрунтування стратегічних рішень (які довгострокові заходи слід включити в бізнес-план компанії для забезпечення сталого розвитку);
- менеджери - для обґрунтування оперативних рішень (які оперативні заходи слід включити в план фінансового оздоровлення компанії);
- кредитори - для обґрунтування рішень про надання кредиту (які умови надання кредиту виключають можливість його неповернення);
- інвестори - для підготовки інвестиційних рішень (які умови інвестування забезпечать рентабельність інвестиційного проекту);
- представники державних органів управління - для оцінки дотримання державних інтересів.

До складу інформаційного забезпечення фінансового аналізу входять:

- бухгалтерська (фінансова) звітність;
- інформація регуляторно-правового характеру;
- фінансова інформація нормативно-довідкового характеру;
- статистична фінансова інформація.[17 с 13]

Основним об'єктом фінансового аналізу підприємства та його інформаційною базою служить бухгалтерська звітність підприємства, в першу чергу Баланс (форма № 1) і Звіт про фінансові результати (форма № 2), а також Звіт про рух грошових коштів (форма № 3), Звіт про власний капітал (форма

№ 4), Примітки до фінансової звітності та інші первинні документи. Основні висновки про стан підприємства можна зробити саме на підставі Балансу і Звіту про фінансові результати.

Фінансовий аналіз поділяється на внутрішній і зовнішній.

Внутрішній аналіз проводиться працівниками підприємства. Його результати використовуються для планування, контролю та прогнозування фінансового становища. Він дозволяє встановити можливість планомірного надходження грошових коштів і розміщення особистих та позикових коштів для забезпечення нормального функціонування підприємства, отримання максимального прибутку та виключення банкрутства.

Результати такого аналізу необхідні внутрішнім користувачам в якості вихідної інформації для прийняття різнопланових економічних рішень.

Зовнішній аналіз проводиться аналітиками, які являються сторонніми особами для підприємства (аудиторам, інвесторам, постачальниками матеріальних та фінансових ресурсів, контролюючими органами на основі опублікованої звітності). Його ціль – встановити можливість вигідного вкладення коштів, що забезпечить максимум прибутку та виключить ризик втрат.

Головне завдання як зовнішнього, так і внутрішнього фінансового аналізу – забезпечити грошовий потік для отримання прибутку з ціллю ефективної організації виробництва, задоволення потреб працівників підприємства та його власників, розширення також технічного переозброєння виробництва, укріплення його конкурентних можливостей на ринку і т.д.[34 с 47]

Головні відмінності внутрішнього і зовнішнього аналізу наведено в табл. 1.2.

Фінансовий аналіз може проводитись як узагальнено (експрес-аналіз) так и детально (поглиблений аналіз).

Експрес-аналіз полягає у відборі невеликої кількості найбільш значимих показників, а також відслідковуванні їх в динаміці. Він дозволяє отримати оперативну, оглядову інформацію про фінансовий стан об'єкта

Поглиблений аналіз дає можливість більш ґрунтовно вивчити всі сторони фінансового стану підприємства, виявити фактори, які більшою

мірою вплинули на сформовану ситуацію, а також спрогнозувати її на найближчу перспективу.

Таблиця 1.2.

Відмінності між зовнішнім і внутрішнім фінансовим аналізом

Параметри порівняння	Зовнішній аналіз	Внутрішній аналіз
Мета	оцінка фінансового стану (проблема вибору)	поліпшення фінансового стану
Вихідні дані	відкрита (стандартна) бухгалтерська звітність	будь-яка інформація, необхідна для вирішення поставленого завдання
Методика	Стандартна	будь-яка, відповідна до вирішення поставленого завдання
Акцент	порівняння з іншими підприємствами	виявлення причинно-наслідкових зв'язків
Об'єкт дослідження	підприємство в цілому	підприємство, його структурні підрозділи, напрямки діяльності, види продукції

Метод фінансового аналізу - це системне, комплексне дослідження, взаємопов'язане вивчення, опрацювання і використання інформації фінансового характеру з метою виявлення і мобілізації резервів кращого використання фінансових ресурсів встановлення оптимальної структури їх джерел.

Характерними особливостями методу фінансового аналізу є використання системи показників, які всебічно характеризують діяльність підприємства, вивчення причин змін цих показників, виявлення та вимірювання взаємозв'язку між ними з метою підвищення ефективності. В процесі фінансового аналізу, аналітичної обробки економічної інформації застосовуються ряд спеціальних способів і прийомів. Вони ще більше розкривають специфічність методу фінансового аналізу, відображають його системний, комплексний характер.[45 с.16]

Системність у фінансовому аналізі обумовлюється тим, що господарські процеси розглядаються як різноманітні, складні сукупності, що

складаються з взаємопов'язаних сторін і елементів. В ході такого аналізу виявляються і вивчаються зв'язки між сторонами і елементами, встановлюється, яким чином ці зв'язки призводять до єдності процесу, який вивчається, в його цілісності.

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками.

Існують три основні типи моделей:

– описові моделі (описового характеру) є основними для оцінювання фінансового стану підприємства. До них належать:

- побудова системи звітних балансів;
- подання фінансових звітів у різноманітних аналітичних розрізах;
- вертикальний і горизонтальний аналіз звітності;
- трендовий аналіз;
- аналіз відносних показників і коефіцієнтів;
- порівняльний (просторовий) аналіз;
- факторний аналіз;
- система аналітичних коефіцієнтів.

Описові моделі базуються на використанні інформації бухгалтерської звітності.

– прогностичні моделі - це моделі прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та витрат підприємства, його майбутнього фінансового стану. Найпоширеніші з них:

- розрахунки точки критичного обсягу продажу (беззбитковості);
- побудова прогностичних фінансових звітів;
- моделі динамічного аналізу;
- моделі ситуаційного аналізу.

– нормативні моделі - це моделі, які роблять можливим порівняння фактичних результатів діяльності підприємства з нормативними.

Ці моделі в основному використовуються у внутрішньому фінансовому аналізі. Їх суть полягає у встановленні нормативів на кожен статтю витрат для відповідних технологічних процесів, видів виробів та з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів.[5 с.23]

Практичним додатком до методу фінансового аналізу як науки виступає його методика – сукупність прийомів вивчення та опрацювання фінансової інформації.

Можна виділити шість основних прийомів аналізу:

- горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;
- вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;
- трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогностичний аналіз фінансового стану);
- аналіз відносних показників (коефіцієнтів)-розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або пропозиціями різних форм звітності , визначення взаємозв'язків показників;
- порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками.

– факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження.

При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

В результаті викладеного вище, можна дійти висновку, що безперечно, перспективи розвитку фінансового аналізу підприємства пов'язані передусім з розширенням аналітичної бази, оскільки даних бухгалтерської звітності для отримання достовірних результатів недостатньо. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства і ефективне управління ними є однією з найважливіших галузей аналітичної роботи підприємства, що є його “візитною картою” в співпраці з іншими господарюючими суб'єктами, як вітчизняними, так і зарубіжними.[49 с.41]

Розгляд даної теми є дуже важливим і потребує неабиякої уваги, так як з кожним роком ускладнюється процес виробництва, розширюється сфера діяльності підприємств, ускладнюється механізм і методика управління. Особливо це відчутно зараз – в період кризи в світовій економіці .

1.2. Економічна характеристика фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Мета діяльності будь-якого підприємства – це отримання позитивного фінансового результату та пошук шляхів його збільшення. Результативність діяльності відображається у фінансово-економічних показниках, які найбільш точно характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання та дають уявлення про економічний потенціал його розвитку.

В сучасних умовах економічного розвитку суб'єктів господарювання питання фінансових результатів в бухгалтерському обліку вважається одним

із ключових при здійсненні господарської діяльності, так як фінансовий результат є основним підсумковим показником.

Фінансові результати характеризують майже всі аспекти діяльності підприємства: продуктивність праці, ступінь використання основних засобів, трудових, матеріальних і грошових ресурсів, собівартість реалізованої продукції, її якість, обсяг та ціни реалізації продукції, тощо. Величина фінансового результату створює запас фінансової стійкості. [57 с.62]

В сучасний період розвитку економіки та наявності великої кількості приватних підприємств формування та аналіз фінансового результату діяльності, зниження витрат та збільшення доходів, й збільшення прибутку, набуває особливої актуальності.

Так, необхідність і значення аналізу фінансових результатів полягає в тому, що прибуток відображає кінцевий результат діяльності підприємства та є джерелом розширення виробництва та іншої діяльності, формування державного і місцевого бюджетів.

Трактування фінансових результатів є важливою науковою проблемою. Ця категорія залишається в центрі уваги вчених не лише у сфері бухгалтерського обліку, а й філософії, економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, фінансів, менеджменту, і містить багато суперечностей та протиріч.

Розуміння сутності фінансового результату діяльності підприємств та прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств.

Провівши аналіз нормативно-правової, наукової та довідкової літератури в розрізі даного питання з метою виявлення особливостей сутності досліджуваного поняття виявлено, що між фахівцями у галузях бухгалтерського обліку, фінансів, економіки та юридичних наук немає однозначності щодо визначення сутності поняття «фінансовий результат», але можна виділити певні ознаки, за якими згрупуються думки науковців щодо сутності фінансових результатів:

- результат співставлення доходів та витрат підприємства (Бутинець Ф.Ф., Загородній А.Г. і Вознюк Г.Л., Ткаченко Н.М., Опарін В.М., Худолій Л.М.);
- приріст чи зменшення капіталу (Лондар С.Л. і Тимошенко О.В., Загородній А.Г. і Вознюк Г.Л.);
- вираження у формі прибутку або збитку (Бутинець Ф.Ф., Загородній А.Г. і Вознюк Г.Л., Мочерний А.Д., Пушкар М.С., Ткаченко Н.М., Опарін В.М., Худолій Л.М., Чебанова М.С. і Василенко С.С.);
- підсумки (результат) діяльності (Скасюк Р.В., Пушкар М.С.).

Також варто зазначити, що думки багатьох науковців стосовно сутності поняття «фінансовий результат» є тотожними. Таким чином, можна зробити певні висновки про те, що фінансовий результат трактується, як співставлення доходів і витрат діяльності підприємства, може бути прибутком або збитком, що, у свою чергу, приводить до зростання (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу. І саме отриманий фінансовий результат характеризує якість діяльності підприємства.

Підходи вчених у сучасній економічній та обліковій літературі до визначення терміну «фінансовий результат» наведено у Додатку А.

Аналіз характеристик фінансового результату в економічній та обліковій літературі дозволяє сказати, що фінансовий результат – це категорія, що відображає результативність господарської діяльності у вигляді відповідного показника – прибутку або збитку.

Процес формування фінансових результатів спрямований на те, щоб досягти потрібного їх розміру, реалізувати всі резерви, за рахунок фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Тому, слід розглянути підходи щодо формування фінансових результатів, які відображено у табл. 1.3.

Згідно міжнародних стандартів фінансової звітності, за методом «витрати-випуск» фінансовий результат визначається співвідношенням витрат та доходів від реалізації. Витрати обліковуються лише за елементами,

що дає змогу визначити в бухгалтерському обліку новостворену вартість і фінансовий результат. Зазначимо, що чистий результат за рік повинен бути тотожним для розрахунку за кожним з варіантів. Представлені варіанти вважають взаємодоповнюючими.

Отримання позитивного фінансового результату –прибутку – невідмінна умова та мета будь-якого суб'єкта господарювання. Уся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання величини прибутку або принаймні стабілізувати її на певному рівні, оскільки саме за прибуткової діяльності створюються необхідні умови для розширення виробництва та відкриваються перспективи щодо подальшого розвитку суб'єкта підприємницької діяльності.

Таблиця 1.3.

Підходи щодо формування фінансових результатів

База підходу	Характеристика підходу
Міжнародні стандарти фінансової звітності	Для визначення фінансового результату рекомендують застосовувати метод «витрати-випуск». В обліковій практиці зарубіжних країн використовують два варіанти цього методу: – передбачається визначення фінансового результату звітного періоду як різниці між доходами від реалізації і витратами періоду; – фінансовий результат обчислюється як різниця між вартістю чистих активів на кінець і початок періоду з виключенням внесків капіталу і вилучень.
Національні стандарти України	Передбачено формування фінансових результатів за двома системами залежно від побудови фінансового обліку: – передбачає зіставлення доходів із витратами, та вартістю розподілу адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат; – фінансовий результат обчислюється як різниця між доходами підприємства та витратами, які акумулюють у звіті про фінансові результати згідно з їхніми характером (за елементами).

Як головна рушійна сила сучасної економіки, прибуток забезпечує інтереси і власників, і працівників підприємств. Прибуток характеризує операційну, фінансову, інвестиційну діяльність підприємства та слугує основним чинником для вибору структури та обсягу виробництва продукції, маркетингової стратегії, програм оптимізації витрат, кредитної політики, інвестиційних проектів, фінансових вкладень тощо. Враховуючи той факт, що категорія прибуток залишається постійним об'єктом економічної теорії та

відіграє основну роль у економіці, уже протягом кількох століть не вщухають суперечки про її сутність і форми.

У наукових працях поняття “прибуток” нерозривно пов’язують із категоріями доходу, капіталу, відсотка, помірності, очікування.

У практичному плані фінансовий результат не є таємницею, і в країнах з відкритою економікою його кількісна величина визначається як різниця між загальним виторгом від реалізації товарів, робіт, послуг і сукупних витрат.

У теоретичному аспекті сучасні економісти змушені розглядати економічну природу прибутку постійно, оскільки велика кількість наявних теорій не дає єдиного підходу до визначення сутності, форм і внутрішньої структури прибутку.

Перед тим як перейти до більш ретельного аналізу та дослідження економічної суті прибутку підприємства в сучасному його розумінні, необхідно звернутися до історії економічних учень та пригадати, який економічний зміст протягом століть вкладали відомі зарубіжні та вітчизняні економісти в таку економічну категорію, як прибуток.

Першими спробували дати визначення прибутку в XVIIст. меркантилісти А. Р. Серра, Т. Б. Ман, Ж. Б. Кольбер, А. Л. Ордин-Нащокін, І. Т. Посошков.

Характерним для західних меркантилістів було те, що джерелом нагромадження та багатства країни вони вважали зовнішню торгівлю, а виникнення прибутку пов’язували зі сферою обігу і визначали його як результат звичайної торгової націнки на продані товари. Так, у своїх працях англійський меркантиліст Т. Б. Ман зазначав, що “нація не стає багатшою, коли щось споживається всередині країни; те, що один втрачає, інший виграє. Але все те, що вивозиться за кордон є, зрозуміло, прибутком”.

Італієць А. Р. Серра стверджував, що єдиним засобом збільшити грошові скарби країни є позитивний торговельний баланс.

Генеральний контролер фінансів Франції Ж. Б. Кольбер рекомендував “багато продавати сусідам та нічого в них не придбавати”.

На відміну від західного меркантилізму, представники якого головним джерелом скарбів та нагромадження вважали зовнішній світ, російські економісти того часу А. Л. Ордин-Нащокін та І. Т. Посошков наполягали на політиці протекціонізму та цікавилися внутрішніми джерелами багатства. А. Л. Ордин-Нащокін наголошував, що внутрішня торгівля, так само як і зовнішня, приводить до збільшення багатства країни, і наполягав на скасуванні пільг для імпортованих товарів. При цьому він також обстоював необхідність розвитку і неторгових галузей.

Отже, погляди представників школи меркантилізму щодо основного джерела прибутку (в їхньому трактуванні багатства країни) можна подати в поєднанні двох підходів. По-перше, це політика пріоритету зовнішньої торгівлі та активного торговельного балансу. По-друге, це політика протекціонізму.

Фізіократи, які в XVIII ст. прийшли на зміну меркантилістам, перенесли проблему походження прибутку зі сфери обігу (торгівлі) у сферу виробництва (сільського господарства). За вченням фізіократів, додаткова вартість безпосередньо існує в натуральній формі додаткового продукту, а джерелом такої вартості є дари природи, з якими ми маємо справу при землеробстві. Однак, очевидно незрозумілою ланкою такого твердження є те, що додаткова вартість створюється наче сама по собі, без залучення будь-якої людської праці.

Дещо пізніше французький політекономіст А. Н. Тюрго вводить у концепцію фізіократів поняття “капітал” та досліджує природу чистого доходу, а саме доводить, що надлишок може бути породжений не тільки сільським господарством, а й промисловістю. Він роз’яснив поняття “витрати” та проаналізував взаємозв’язок між “надлишком” та “приростом”, а також дослідив відношення норми прибутку до процентної ставки.

Досягнення Тюрго в теоретичних розробках справили великий вплив на вчення англійської класичної школи, представниками якої були А. Сміт і Д. Рікардо (XVIII–XIXст.). Вони значну увагу приділили вивченню

виробництва, обігу, товарно-грошових відносин та прибутку. Прибуток у А. Сміта виступає як різниця між новоствореною вартістю і заробітною платою, тобто фактично йдеться про додаткову вартість, а прибуток –це результат неоплаченої праці.

Погляди А. Сміта на заробітну плату, прибуток і ренту надалі розвивав його співвітчизник англійський економіст Д. Рікардо. Трудова теорія вартості створила міцний фундамент для його теорії розподілу. Він стверджував, що наймана праця робітників виступає джерелом вартості суспільного продукту. Д. Рікардо досягнув важливих наукових результатів, досліджуючи основну форму додаткової вартості, тобто прибутку. Спираючись на трудову теорію вартості, він установив, що прибуток є частиною вартості товару і, як усіляка вартість, має своїм джерелом працю найманих робітників. Однак, учений не навів справжньої наукової теорії прибутку, він не зумів знайти загальної бази капіталістичних доходів. Рікардо сплутував прибуток із додатковою вартістю, про що свідчить його визначення прибутку як частини вартості товару, що залишається, за винятком зарплати.

Отже, виходячи з вище наведеного можна зробити висновок, що основною позицією у концепції прибутку представників класичної політичної економії А. Сміта і Д. Рікардо було те, що вони розпочали створювати теорію додаткової вартості в галузях матеріального виробництва та визначили прибуток як відрахування з продукту праці робітника на користь капіталіста. Однак, представники класичної школи прирівнювали підприємця до капіталіста. Це перш за все пояснюється тим, що за тих часів власники та управлінці фірм справді здебільшого були тими самими ж особами.

На початку ХХст. великої популярності набула інноваційна теорія прибутку, засновником якої був видатний австрійський економіст Й. А. Шумпетер. У своїй відомій праці “Теорія економічного розвитку” він уперше розробив концепцію походження прибутку як результату від здійснення нововведень. Для цього йому довелося запровадити в економічний аналіз

особу підприємця Новатора. Роль Новатора полягала в пошуку й упровадженні нових сполучень різних факторів (ресурсів) виробництва. Ці нові сполучення і є нововведення (інновації), що дають можливість здобувати прибуток.

Й. А. Шумпетер виділяв п'ять основних типів інновацій:

- виробництво нового товару чи послуги або створення нової якості товару;
- освоєння нового ринку або ринкового сегмента;
- упровадження нової технології при виробництві товару, а також новий спосіб комерційного використання товару або заміна одного товару на аналогічний, але дешевший;
- одержання нового джерела сировини або напівфабрикатів для виробництва товару;
- організаційно-управлінські нововведення і реорганізація підприємства.

Й. А. Шумпетер відрізняв прибуток підприємця від плати за керування підприємством і премії за ризик ведення бізнесу, і прямо відносив їх у витрати виробництва. Він стверджував, що власне підприємець ніколи не зазнає ризику від упровадження своїх інновацій. Якщо його справа зазнає краху, то збитки має кредитор – власник капіталу, що надав йому позику на організацію бізнесу. Якщо ж підприємець придбавав фактори виробництва на власні кошти, то він також зазнає збитків як кредитор, але не як підприємець. Єдине, чим він ризикує, – це своєю репутацією.

Гонитва підприємців за прибутком спричиняє постійні нововведення у виробництві і, звідси, є „рушієм” економічного і технічного прогресу. Отже, за Й. А. Шумпетером, у статичному світі немає місця для прибутку підприємця, його заміняє звичайний керуючий, що одержує плату за керування. Він не зазнає збитків і не одержує, відповідно, ніякого прибутку. Тобто фактично Й. А. Шумпетер визначив прибуток як дохід від особливого фактора виробництва – підприємництва.

Отже, на основі історичного вивчення теорій прибутку можна констатувати, що величезна роль прибутку в економічних відносинах обумовила виникнення чималої кількості різних концепцій та гіпотез. І нині, спираючись на нагромаджені світовою наукою знання, економісти сьогодення у своїх дослідженнях економічної сутності прибутку мають неабиякий арсенал знань і широко застосовують досягнення та напрацювання своїх попередників.

Так, більшість сучасних економістів віддають перевагу синтезованій теорії прибутку, згідно з якою прибуток –це дохід від використання економічних ресурсів (факторів виробництва).

Доходи від використання економічних ресурсів (факторів виробництва) трактуються факторними доходами, а власники факторів виробництва одержують такі види доходів:

- від природних ресурсів –ренту (земельну, горну, плату заводу);
- від трудових ресурсів –заробітну плату;
- від капіталу –процент (як дохід грошового капіталу) та прибуток (як дохід власників реального капіталу);
- від підприємницької діяльності –підприємницький дохід.

Отже, в сучасному трактуванні прибуток розглядається як залишок після того, як зроблено виплати власникам усіх факторів виробництва (відсоток як дохід власників грошового капіталу та прибуток як дохід власників реального капіталу, рента як дохід від природних ресурсів, заробітна плата як дохід від трудових ресурсів).

В економічній літературі є багато інтерпретацій даної теорії. М. А. Проданчук підкреслює, що “прибуток –це винагорода за здібність в управлінні фірмою та за впровадження нововведення у виробництво”. Цей підхід синтезує частину сучасної теорії прибутку та теорію прибутку Й. А. Шумпетера стосовно ролі підприємницької діяльності та нововведень у виробництво.

Безумовно, роль підприємницького фактора важко переоцінити, але, на нашу думку, визначаючи економічну сутність прибутку, треба враховувати й інші класичні фактори виробництва, такі як праця, земля, капітал. Так, наприклад, О. В. Будько стверджує, що “прибуток – це величина, яка виникає у сфері виробництва, є приростом власного капіталу, обумовленого наявністю підприємницької ініціативи, поєднанням різних факторів виробництва, виправданим ризиком, впровадженням технічних удосконалень та інновацій і визначається шляхом вирахування із суми отриманих доходів суми понесених витрат”.

Наведене визначення досить повно відображає природу виникнення прибутку, однак, не враховує можливість його виникнення у сфері обігу, що є не зовсім правильним.

Деякі сучасні економісти трактують прибуток тільки з погляду рушійного фактора виробництва. К. Т. Кривенко вважає, що “прибуток – це знак бажаного успіху, а надія на його одержання служить стимулом діяльності”.

В. І. Відяпін визначає прибуток як “кінцеву мету та рушійний мотив товарного виробництва і ринкової економіки”.

Однак, у наведених дефініціях немає визначення самої природи походження прибутку, що, на нашу думку, не дає змогу зрозуміти його економічний зміст.

Існують і інші визначення прибутку, що зводяться суто до порядку його обчислення як з позиції економічної теорії, так і в бухгалтерському обліку. Так, О. В. Гаращенко трактує прибуток як певну суму капіталу, що залишається підприємцеві понад витрати виробництва та інші відрахування в результаті процесу господарювання”.

Г. А. Велш стверджує, що “прибуток – це перевищення виручки над витратами. Коли ми маємо перевищення витрат над сумою виручки, це є збитки”.

Г. М. Курило трактує прибуток як різницю між виручкою (доходом) від реалізації продукції (робіт і послуг) і витратами на її виробництво і податками”.

Якщо проаналізувати погляди зазначених економістів, синтезувати та узагальнити їхні визначення прибутку в єдине ціле, то можна зробити висновок, що в сучасному розумінні економічної теорії прибуток є головною метою та основним стимулом розвитку підприємницької діяльності, адже саме він є показником, що характеризує винагороду підприємця за зазнаний ризик та здійснені нововведення й арифметично є позитивною різницею між сукупними доходами, отриманими від різних видів господарської діяльності, та витратами виробництва та обігу, яких було зазнано в процесі її здійснення.

Якщо ж після зіставлення сукупних доходів з витратами підприємства останні мають більше значення, то результатом діяльності такого суб'єкта господарювання є збиток.

На відміну від прибутку економічна природа збитку в науковій літературі розглядається досить поверхово. Основною причиною цього є те, що збиток є своєрідним антиподом прибутку, і порядок його формування нічим не відрізняється від позитивного результату діяльності, тобто збиток установлюється також як різниця доходів і витрат діяльності суб'єкта господарювання, тільки результат (на протигагу прибутку) має від'ємне значення.

Якщо не тільки брати до уваги порядок розрахунку та порівняти збиток та прибуток з позиції економічної теорії, то стає зрозумілим, що їхній економічний зміст може бути досить суперечливим.

Так, якщо, наприклад, підприємство протягом певного звітного періоду працювало збитково, під час здійснення виробничо-фінансової діяльності не відбулося приросту власного капіталу, витрати перевищили доходи і результат має від'ємне значення, то:

- власники трудових ресурсів (наймані працівники) в основному й надалі одержують свої доходи у вигляді заробітної плати (за рахунок попередніх заощаджень);
- власники природних ресурсів надалі одержують плату за надані в користування фонди;
- власникам грошового капіталу нараховується відсоток за користування позиками;
- навіть власники реального капіталу можуть одержати свій прибуток, якщо буде прийняте рішення про виплату дивідендів з чистого прибутку, заробленого та не розподіленого минулого року.

Отже, за наведених умов категорія збиток також може підпадати під наведені вище визначення прибутку, згідно з якими прибуток підприємства розглядається як показник того, що в результаті здійснення господарської діяльності зароблено доходи власниками всіх факторів виробництва (відсоток як дохід власників грошового капіталу та прибуток як дохід власників реального капіталу, рента як дохід від природних ресурсів, заробітна плата як дохід від трудових ресурсів).

Можлива ситуація, коли в певному звітному періоді в результаті виробничо-фінансової діяльності підприємство одержало прибуток, однак, наприклад, такі власники факторів виробництва, як орендодавці та кредитори, у даному періоді не одержали своїх доходів (були затримані виплати з орендної плати та виплати за відсотками).

Безумовно, наведені ситуації не можуть бути у довгостроковому періоді, оскільки для того, щоб власники факторів виробництва й надалі могли одержувати свої доходи, додатковий продукт має таки створюватися; підприємство має розраховуватись із власниками факторів виробництва, бо в іншому разі доведеться зіштовхнутися з розрахунками за претензіями, судовими справами, штрафними санкціями, банкрутством.

На мою думку, з позиції економічної теорії винагороду, яку одержують власники факторів виробництва (наймані робітники, орендарі, кредитори,

інвестори), слід відокремлювати від визначення фінансових результатів діяльності підприємства –прибутку (збитку).

На мою думку, дефініції, які можуть застосовуватися до прибутку (збитку), одержаного будь-якою категорією власників факторів виробництва, мають бути сформульовані так:

Прибуток –це економічна категорія, яка характеризує певну міру винагороди, що надається власникам факторів виробництва в обмін на їхній внесок у здійснення виробничо-фінансової діяльності, що відбувалася протягом відповідного звітнього періоду і в результаті якої було (не було) створено додану вартість (додатковий продукт), а одержані власниками факторів виробництва доходи арифметично перевищили суму зазначених ними витрат.

Збиток –це економічна категорія, яка характеризує певну міру перевитрат власників факторів виробництва, що були задіяні у здійсненні виробничо-фінансової діяльності, яка відбувалася протягом відповідного звітнього періоду і в результаті якої було (не було) створено додаткову вартість (додатковий продукт), а витрати, зазначені власниками факторів виробництва, арифметично перевищили суму одержаних ними доходів, пов'язаних із такою діяльністю.

Визначення економічної сутності результатів діяльності бізнесової одиниці можна сформулювати так:

Прибуток – узагальнюючий показник підприємницької діяльності, у результаті якої було створено додаткову вартість, а сукупні доходи перевищили сукупні витрати від такої діяльності.

Збиток – узагальнюючий показник результатів підприємницької діяльності, у результаті якої було (не було) створено додаткову вартість, а сукупні витрати перевищили сукупні доходи такої діяльності.

Слід зауважити, що визначенню самого поняття “фінансовий результат” як категорії, що узагальнює той чи інший показник діяльності підприємства (прибуток/збиток), в економічній теорії приділяється

недостатньо уваги, оскільки термін “фінансовий результат” належить до бухгалтерського обліку та звітності. Поряд із трактуванням прибутку в економічній теорії, визначення прибутку (збитку) підприємства в різних інтерпретаціях наведені й у законах та законодавчих актах України. Основні з них наведено в табл. 1.4.

Проаналізувавши наведені норми чинного законодавства, можна дійти висновку, що якщо в економічній теорії значний акцент робиться на з’ясуванні природи походження прибутку, джерелах його формування, факторах виробництва, то в бухгалтерському обліку розглядаються в основному алгоритми розрахунку результатів діяльності підприємства.

Таблиця 1.4.

Визначення прибутку (збитку) в законодавчих актах України

Визначення прибутку (збитку)	Законодавчий акт
Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування – алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат	Наказ “Про затвердження форми одноразового державного статистичного спостереження No 1-амортизація” від 15.12.03
Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”

Отже, знання історичних аспектів дає змогу зрозуміти сутність досліджуваних понять, визначити передумови їх виникнення та розвитку, обґрунтувати правильність трактувань. Аналіз ключових моментів щодо передумов формування та визначення фінансових результатів діяльності дає можливість зробити висновок про те, що прибуток представляє собою неоднозначне поняття.

Висновки до першого розділу

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

1. Досліджено стан та розвиток аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання. Варто відзначити, що фінансовий результат є важливим результативним показником фінансово-господарської діяльності підприємства, ефективність управління яким ґрунтується на даних обліку, аудиту та аналізу. Розглядаючи результати діяльності підприємства доцільно зауважити, що основна увага науковців приділена трактуванню фінансових результатів, а от поняття «фінансовий результат» потребує подальшого вивчення.

2. Проведено характеристику фінансових результатів суб'єкта господарювання; надано методичний інструментарій фінансового аналізу. Варто відзначити, що питання фінансового аналізу відіграють важливу роль для оцінки ефективності результатів діяльності як підприємства в цілому, так і його структурних підрозділів, та пошуку шляхів її підвищення. Оскільки сучасні умови господарювання пов'язані зі змінами фінансових умов, у яких працює підприємство, кон'юнктури ринку, податкового законодавства, тому будь-яка діяльність підприємств потребує постійного контролю за її розвитком і оцінкою результатів.

3. Здійснено фінансовий аналіз в системі управління фінансовими результатами. Так, метою аналізу фінансових результатів є розробка і реалізація заходів, направлених на забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу. Результати дослідження дають можливість зробити висновки та пропозиції що сьогодні є найнеобхіднішим: удосконалювати інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансових результатів підприємства; розробляти методичне забезпечення процесу прогнозування фінансових результатів підприємства; удосконалювати структуру аналізу фінансових результатів підприємства, залежно від мети та змісту роботи на кожному етапі.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Характеристика інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу діяльності підприємства являє собою систему збору та обробки зовнішньої і внутрішньої інформації.

Якість проведення фінансового аналізу безпосередньо залежить від репрезентативності використовуваної інформації.

В організаційно-інформаційній моделі аналізу фінансових результатів економічну інформацію класифіковано за ознакою середовища, у якому вона утворюється, що призводить до її розподілення на зовнішню та внутрішню. Подальша деталізація передбачає класифікацію економічної інформації за джерелами її формування та напрямками використання.

Джерелом правової інформації є законодавство України. Правова інформація міститься у законодавчих актах вищої юридичної сили, до яких належать закони України, що регулюють діяльність суб'єктів підприємництва у галузі фінансових, господарських та трудових відносин.

Нормативна інформація надходить з постанов Кабінету Міністрів України, Національного банку України, наказів Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, інших міністерств та відомств. Нормативна інформація не може вступати у протиріччя з правовою інформацією. Важливим джерелом нормативної інформації щодо фінансових результатів є затверджені наказом Міністерства фінансів України План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування. Серед основних документів даної групи, що містять інформацію про доходи, витрати і прибуток, треба назвати національні і міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, директиви Ради Європейського Економічного Союзу, рекомендації науково-практичних конференцій тощо.

Довідкова інформація міститься у стандартах, прайс-листах, довідниках, каталогах тощо. Інформація, що надходить з даного джерела, не має обов'язкового характеру і враховується аналітиками в міру її необхідності для вирішення управлінських завдань.

Планова інформація надходить з фінансових планів, бізнес-планів, інвестиційних проектів, кошторисів. На відміну від попередніх видів інформації, вона формується безпосередньо на підприємстві, виходячи з потенційних можливостей його розвитку, вимог чинного законодавства та відповідних директивних документів, з урахуванням нормативно-довідкової інформації стосовно обліку, контролю та аналізу доходів, витрат і прибутку.

Основними джерелами фактографічної інформації щодо фінансових результатів є бухгалтерський та статистичний облік. Додатковими є позаоблікові джерела фактографічної інформації, до яких належать накази, доповідні та пояснювальні записки, протоколи виробничих нарад, акти ревізій, аудиторські висновки тощо. Фактографічна інформація має відображати фактичний стан доходів, витрат та прибутку підприємства, а також внутрішні та зовнішні чинники, що його обумовлюють.

Класифікація інформації щодо фінансових результатів діяльності підприємства за напрямками використання має на меті, перш за все, забезпечення таких функцій управління, як аналіз, контроль і прогнозування доходів, витрат та прибутку: правова, нормативна та довідкова інформація використовується для оцінки, контролю і прогнозування відповідності фінансових результатів чинному законодавству, директивним документам, стандартам бухгалтерського обліку; планова інформація є базою порівняння для аналізу і контролю виконання плану та факторного аналізу доходів, витрат і прибутку; фактографічна інформація застосовується для характеристики абсолютної величини, складу і структури доходів, витрат та прибутку за певний період, на її основі здійснюється аналіз, контроль і прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства.

Отримання, обробка, передача та зберігання інформації щодо фінансових результатів передбачає застосування системи економічних показників.

Систему показників інформаційного забезпечення фінансового аналізу, яка формується із зовнішніх джерел, можна поділити на чотири групи:

1. Показники, які характеризують загальноекономічний розвиток країни. Система інформаційних показників цієї групи служить основою проведення аналізу і прогнозування умов зовнішнього фінансового середовища функціонування суб'єкта господарювання при прийнятті стратегічних рішень у сфері фінансової діяльності. Формування системи показників цієї групи ґрунтується на даних державної статистики. Сюди відносять показники:

- макроекономічного розвитку (темп росту ВВП і національного доходу, індекс інфляції, облікова ставка національного банку України, вклади населення в банках, грошові доходи населення тощо);
- галузевого розвитку (обсяг реалізованої) продукції, його динаміка; загальна вартість активів підприємств, у тому числі сума власного капіталу; ставка податку на додану вартість і акцизного збору на продукцію, яка випускається суб'єктами господарюваннями галузі, індекс цін на продукцію галузі в періоді, що розглядається).

2. Показники, що характеризують кон'юнктуру фінансового ринку. Система нормативних показників цієї групи служить для прийняття управлінських рішень щодо формування портфеля довгострокових фінансових інвестицій, здійснення короткострокових фінансових вкладень тощо. Формування системи показників цієї групи ґрунтується на публікаціях періодичних комерційних видань, фондової і валютної біржі, а також на відповідних електронних джерелах інформації. Можна виокремити показники кон'юнктури ринку фондових інструментів і показники кон'юнктури ринку грошових інструментів.

3. Показники, що характеризують діяльність контрагентів і конкурентів. Система інформаційних показників цієї групи використовується в основному для прийняття оперативних управлінських рішень з окремих аспектів формування і використання фінансових ресурсів. Джерелом формування показників цієї групи служать публікації звітних матеріалів у пресі (за окремими видами господарських суб'єктів такі публікації є обов'язковими), відповідні рейтинги з основними результативними показниками діяльності, а також бізнес-довідки, які надходять від окремих інформаційних компаній. Склад інформаційних показників кожного блоку визначається конкретними цілями управління фінансами, обсягом операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, тривалістю партнерських відносин та іншими умовами.

4. Нормативно-регулюючі показники. Система цих показників враховується у процесі підготовки фінансових рішень, пов'язаних з особливостями державного регулювання фінансової діяльності підприємств. Ці показники формуються, як правило, в розрізі двох блоків: «Нормативно-регулюючі показники з різноманітних аспектів фінансової діяльності суб'єкта господарювання» і «Нормативно-регулюючі показники з питань функціонування окремих сегментів фінансового ринку». Джерелом формування показників цієї групи є нормативно-правові акти, які приймаються різноманітними органами державного управління.

Система показників економічного забезпечення фінансового аналізу, що формується з внутрішніх джерел, ділиться на три групи:

1. Показники, що характеризують аналіз доходів, витрат та фінансових результатів і результати фінансової діяльності по підприємству в цілому. Система інформаційних показників цієї групи широко використовується як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами. Вона застосовується в процесі фінансового аналізу, планування, розробки фінансової стратегії і політики з основних аспектів фінансової діяльності. Формування системи показників цієї групи ґрунтується на даних фінансового

обліку суб'єкта господарювання. Показники, які входять в склад цієї групи, поділяються на три основних блоки.

В першому блоці містяться показники, відображені в балансі суб'єкта господарювання. У ньому вміщується інформація, на основі якої можна визначити кошти суб'єкта господарювання, джерела їх формування, напрям та ефективність використання, стан розрахунків з юридичними та фізичними особами, платоспроможність, фінансову стійкість. Баланс дозволяє визначити склад та структуру майна суб'єкта господарювання, ліквідність та оборотність оборотних активів, наявність власного капіталу та зобов'язань (зовнішніх джерел ресурсів), стан та динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Одержання такої інформації – необхідна умова для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для оцінювання ефективності наступних вкладень капіталу і фінансових ризиків.

За балансом визначають, чи зуміє підприємство в найближчий час виконати свої зобов'язання перед третіми особами – акціонерами, інвесторами, кредиторами, покупцями, продавцями тощо, чи йому загрожують фінансові труднощі. За балансом також оцінюється кінцевий фінансовий результат роботи суб'єкта господарювання за звітний період, який відображають у вигляді чистого прибутку або збитку.

Отже, бухгалтерський баланс служить не тільки для відображення стану господарських засобів і джерел їх формування на певну дату, але й для одержання інформації, необхідної для управління діяльністю суб'єкта господарювання, як правило, зовнішнім користувачам (фінансовим і податковим органам, банкам тощо). Інформація про доходи, витрати і фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання за звітний та попередній періоди міститься у фінансовому звіті «Звіт про фінансові результати» (Форма 2 «Звіт про фінансові результати»).

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо: придбання, продажу та володіння цінними паперами; участі в капіталі суб'єкта господарювання; оцінки якості управління; оцінки здатності

суб'єкта господарювання своєчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченості зобов'язань суб'єкта господарювання; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу; регулювання діяльності суб'єкта господарювання; прийняття інших рішень.

2. Показники, що характеризують фінансові результати діяльності окремих структурних підрозділів суб'єкта господарювання. Система цієї групи показників використовується для поточного і оперативного управління практично всіма аспектами фінансової діяльності суб'єкта господарювання, а у більшості – в процесі фінансового забезпечення операційної діяльності. Формування системи показників цієї групи ґрунтується на даних управлінського обліку підприємств.

У процесі побудови системи економічного забезпечення управління фінансовою діяльністю управлінський облік зумовлений формувати групи показників, які відображають масштаби діяльності, величину і склад витрат, отриманих доходів тощо. Ці групи показників формуються в процесі управлінського обліку за такими блоками:

- а) за сферами фінансової діяльності суб'єкта господарювання;
- б) за регіонами діяльності (якщо для суб'єкта господарювання характерна регіональна диверсифікація фінансової діяльності);
- в) за центрами відповідальності (створених на підприємстві центрах затрат, доходу, прибутку та інвестицій).

Управлінський облік формується індивідуально на кожному підприємстві і повинен бути насамперед підпорядкований завданням інформаційного забезпечення процесу оперативного управління фінансовою діяльністю.

З метою поглибленого аналізу доходів, витрат та фінансових результатів суб'єкта господарювання вибірково, на запит, можна скористатися даними з первинних документів оборотних відомостей за аналітичними та синтетичними рахунками.

В Україні залучення первинних даних бухгалтерського обліку передбачено Методикою поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій.

3. Нормативно-планові показники, пов'язані з фінансовим розвитком суб'єкта господарювання. Ці показники використовуються в процесі поточного і оперативного контролю за ходом фінансової діяльності. Вони формуються безпосередньо на підприємстві за такими двома блоками:

а) система внутрішніх нормативів, регулюючих фінансовий розвиток суб'єкта господарювання. В цю систему включаються нормативи окремих видів активів суб'єкта господарювання, нормативи співвідношення окремих видів активів і структура капіталу, нормативи питомих витрат фінансових ресурсів і витрат тощо.

б) система планових показників фінансового розвитку суб'єкта господарювання. До складу показників цього блоку відноситься вся сукупність показників поточних і оперативних фінансових планів. Використання показників, сформованих із зовнішніх і внутрішніх джерел, дозволяє створити на кожному підприємстві цілеспрямовану систему економічного забезпечення фінансового аналізу орієнтовану як на прийняття стратегічних фінансових рішень, так і на ефективне поточне управління фінансовою діяльністю.

Послідовність аналізу фінансових результатів визначається потребою поетапного розкриття економічної інформації відповідно до його мети і завдань, характеристику яких наведено в організаційно-інформаційній моделі.

2.2. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності приватного підприємства

З метою поліпшення аналітичної роботи з вивчення витрат, доходів та фінансових результатів діяльності підприємства рекомендується здійснювати такі відповідні організаційні етапи:

- визначити конкретні об’єкти аналізу даних витрат та доходів;
- визначити суб’єкти їх аналітичного дослідження, розподілити обов’язків між ними;
- здійснити інформаційне забезпечення аналізу;
- розробити та мати у володінні та практичному застосуванні методичне забезпечення аналізу;
- забезпечити своєчасну та оперативну аналітичну обробку даних;
- здійснювати належним чином оформлення результату аналізу.

Побудова організаційно-інформаційної моделі є способом формалізації аналізу доходів, витрат та фінансових результатів. Вона складається з п’яти взаємопов’язаних блоків. Кожен блок загальної моделі визначає процеси та явища, оціночні показники та джерела їх інформації, а також зацікавлених суб’єктів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.

Розглянемо організаційно-інформаційну модель аналізу доходів, витрат та фінансових результатів суб’єктів господарювання.

Аналіз господарської діяльності підприємства неможливий без визначення об’єктів дослідження, які впливають на фінансові результати діяльності підприємства.

На рис. 2.1. наведено об’єкти аналізу доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства.

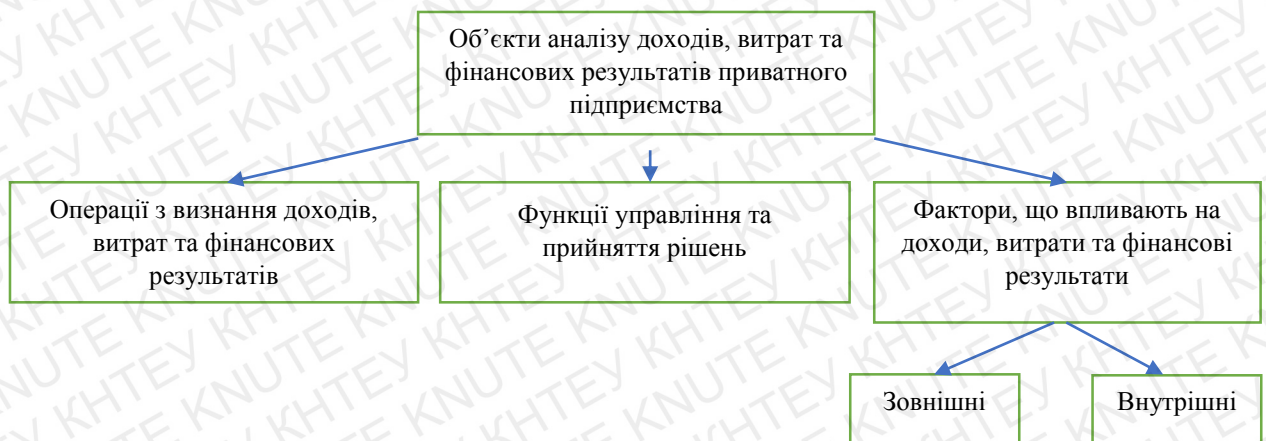

Рисунок 2.1. Об’єкти аналізу доходів, витрат та фінансових результатів приватного підприємства

Необхідно зазначити, що, як і користувачі фінансової звітності підприємства, так і зацікавлені особи, що оцінюють діяльність підприємства мають різну мету, цілі та завдання аналізу. З приводу цього доцільно розмежовувати суб'єктів аналізу доходів, витрат та фінансових результатів підприємства, що наочно зображено на рис. 2.2.

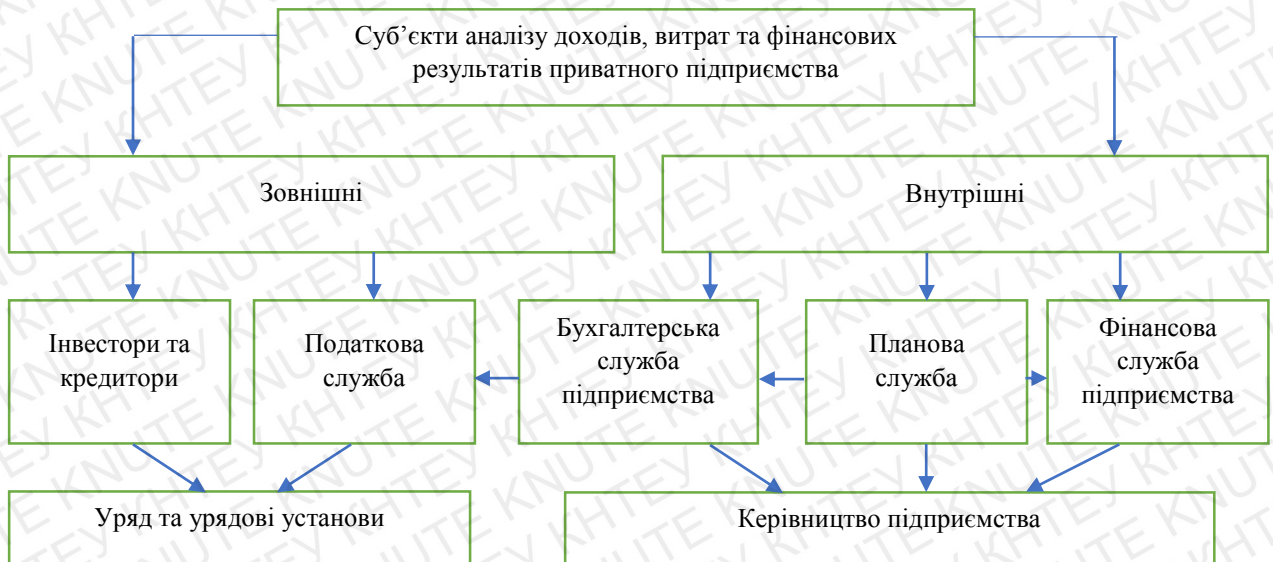

Рисунок 2.2. Суб'єкти аналізу доходів, витрат та фінансових результатів приватного підприємства

Наявність об'єктивної вихідної інформації, оперативне її збирання та обробка, вірне проведення відповідних аналітичних розрахунків допомагають виявленню причин негативних явищ та розробці заходів з оптимальної величини витрат та зростання відповідних доходів основної діяльності. Таким чином, наступний блок організаційно- інформаційної моделі узагальнює систему показників аналізу доходів, витрат та фінансових результатів (рис. 2.3.). Показники аналізу доходів, витрат та фінансових витрат можуть бути абсолютними та відносними. До абсолютних показників відносять показники обсягу: вартісні і натуральні та показники динаміки.

До відносних показників відносять показники структури, показники інтенсивності процесів та показники динаміки.

Абсолютні показники – це сума прибутку (чи збитку) за структурою його утворення чи розподілу і використання. Без використання даних про ці

величини аналіз найчастіше не може бути повноцінним. Відносні показники фінансових результатів характеризують відносний у відсотках ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат чи отриманого доходу. Саме відносні величини дають точне і наочне уявлення про розвиток того чи іншого економічного явища.

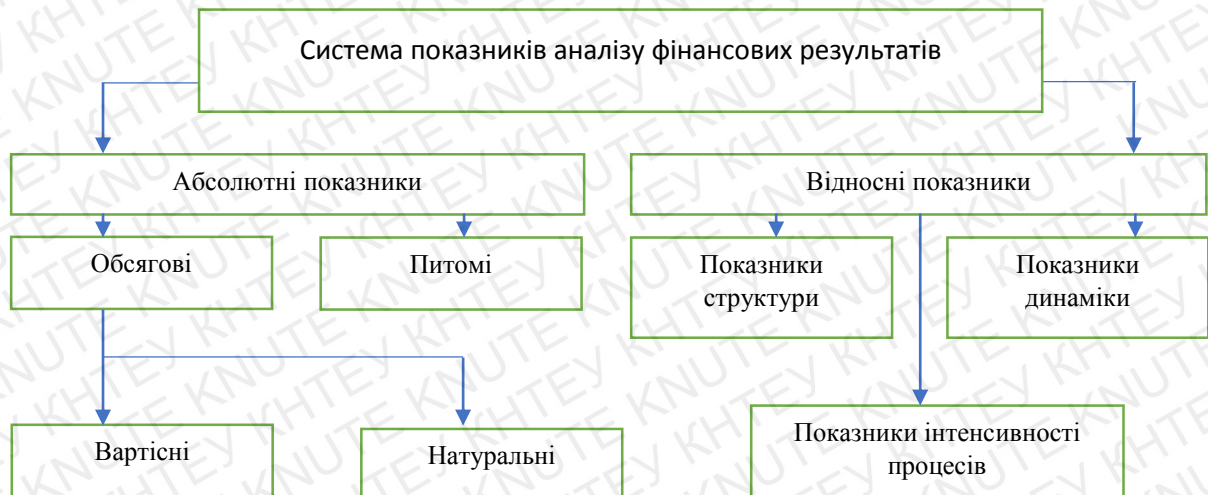

Рисунок 2.3. Система показників аналізу доходів, витрат та фінансових результатів приватного підприємства

Інформаційне забезпечення фінансово-господарської діяльності має складну структуру і визначається різними чинниками, а саме: рівнем керівництва, цільовим призначенням інформації, складом користувачів, тощо.

На рівні підприємства основу інформаційного забезпечення фінансової діяльності становлять бухгалтерські дані.

Джерела інформації підрозділяються на :

а) державному рівні:

- на правові: закони, накази, постанови тощо;
- планово-нормативні: методичні розробки, коментарі, листи.

б) рівні підприємства:

- облікова інформація поточна та звітна;
- позаоблікова інформація, яка і є інформаційним забезпеченням аналізу фінансових результатів підприємства.

Джерела інформації та інформаційне забезпечення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів приватного підприємства визначено на рисунку 2.4.

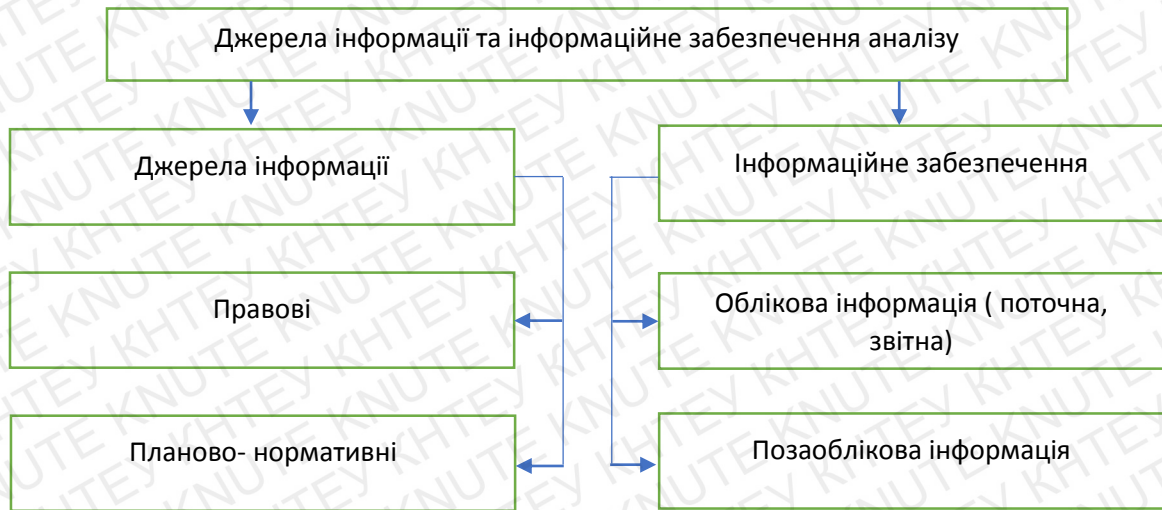

Рисунок 2.4. Джерела інформації та інформаційне забезпечення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів приватного підприємства

Велика увага приділяється обробці економічної інформації, яка здійснюється на підприємствах за різними методами (рис. 2.5.).

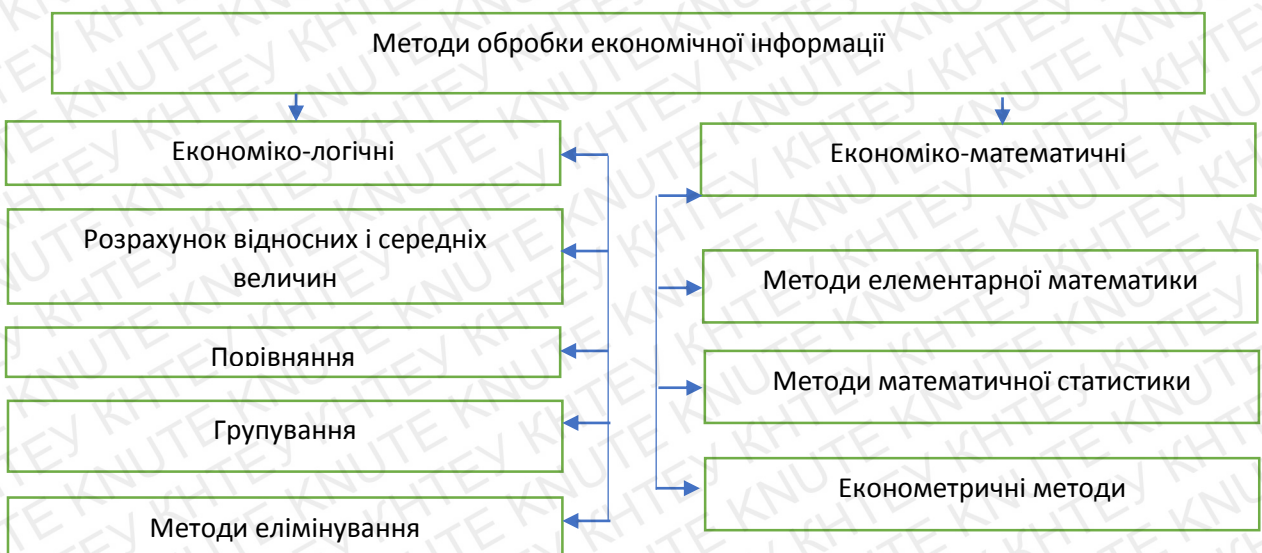

Рисунок 2.5. Методи обробки економічної інформації

Узагальнюючим результатом аналізу фінансових результатів є методичні способи, які наочно зображено на рис.2.6.

Ключовим елементом процедури аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є модель обробки вихідної інформаційної бази. Така модель являє собою обґрунтований відповідно до специфічних характеристик конкретного випадку процедури аналізу органічний синтез математичних, статистичних та аналітичних методів дослідження.

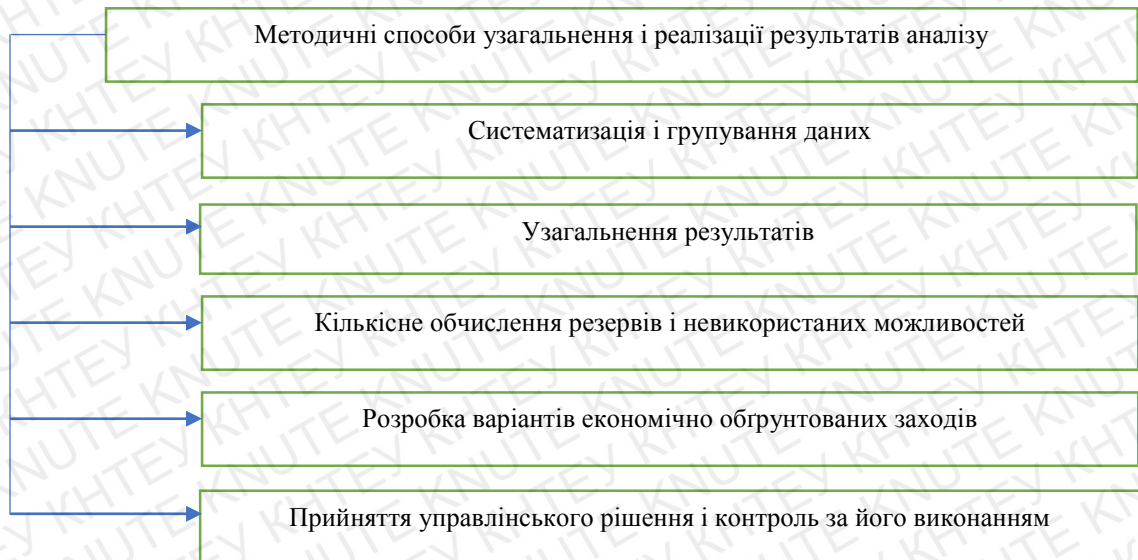

Рисунок 2.6. Методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів аналізу доходів, витрат та фінансових результатів

Загальна структура моделі обробки вихідної інформаційної бази в межах аналізу може бути відображена у вигляді схеми (рисунок 2.7.).

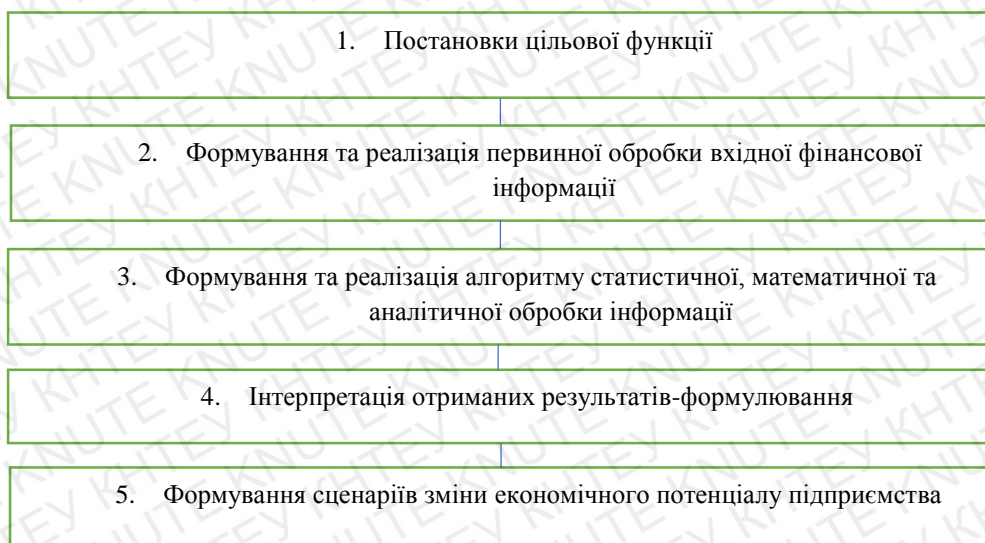

Рисунок 2.7. Базова модель обробки вихідної інформаційної бази

Необхідно зазначити, що базова модель обробки вихідної інформації та якість одержаних результатів аналізу безпосередньо залежать від джерел інформації, які використовуються при здійсненні аналізу фінансових результатів та наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Інформаційна база для аналізу фінансових результатів діяльності

Група облікової інформації	Джерела інформації
Первинні документи	Розрахунки та довідки бухгалтерії, накладні, рахунки, товарно-транспортні накладні тощо
Облікові реєстри	Журнали 6 і 7
Дані рахунків бухгалтерського обліку	44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», рахунки класів 7 «Доходи і результати діяльності», 9 «Витрати діяльності»
Фінансова звітність	Ф.1 Баланс (Звіт про фінансовий стан), ф.2 Звіт про фінансові результати, ф.3. Звіт про рух грошових коштів, ф.4. Звіт про власний капітал, ф.5. Примітки до річної фінансової звітності
Податкова звітність	Декларація про податок на прибуток підприємства
Статистична звітність	Ф. №1 «Звіт про основні показники діяльності підприємства», ф. «1-Б «Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість»
Інші джерела	Бізнес-план, фінансовий план, управлінська (внутрішня) звітність, матеріали маркетингових досліджень, матеріали ревізій або аудиторських перевірок, результати попередніх аналітичних досліджень тощо.

Отже, можна визначити різні технічні прийоми та способи аналізу фінансових результатів діяльності, а саме:

- первинна обробка зібраної інформації;
- вивчення стану і закономірностей розвитку досліджуваних об'єктів;
- з'ясування мети кожного з суб'єктів зацікавлених користувачів аналізу
- визначення системи показників, на підставі яких здійснюється аналіз доходів, витрат та фінансових результатів;
- підбір інформаційного забезпечення та структуру обробки інформації;
- визначення впливу факторів на результати діяльності підприємства;
- підрахунки невикористаних і перспективних резервів підвищення ефективності діяльності;
- узагальнення результатів аналізу;
- обґрунтування планів економічного розвитку, управлінських рішень, різноманітних заходів.

Узагальнюючи наведену вище інформацію, можна зазначити, що організація та інформаційне забезпечення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів підприємства відіграє важливу роль у функції управління діяльністю. Визначена чітка структура організаційно-інформаційної моделі аналізу доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства надає змогу зрозуміти і правильно оцінити різні економічні явища. Комплексний аналіз являє собою сукупність заходів, спрямованих на збір, консолідацію, узагальнення та обробку вхідної фінансової інформації, з метою ідентифікації економічного потенціалу об'єкта аналізу, а також форми подання результатів такої ідентифікації.

Висновки до другого розділу

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

1. Обґрунтовано критерії формування інформаційної бази аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання. Варто відзначити, що аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дає можливість оцінити ефективність використання фінансових ресурсів на основі розрахунку показників рентабельності виробництва, реалізації продукції, основних засобів, власного капіталу, також дозволяє дослідити структуру фінансових результатів діяльності підприємства, визначити фактори, що вплинули на формування величини чистого прибутку (збитку) підприємства як результату ефективного або неефективного використання фінансових ресурсів.

2. Побудовано організаційно-інформаційну модель аналізу фінансових результатів суб'єкта господарювання. Реалізація організаційно-інформаційної моделі аналізу фінансових результатів дозволяє прийняти рішення щодо підвищення доходів, витрат та фінансових результатів суб'єкта господарювання. Діагностика фінансово-господарської діяльності, проведена із використанням запропонованої моделі здатна створити вагоме

економіко-правове та інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень та підвищення фінансово-господарської діяльності.

3. Досліджено інформаційне забезпечення аналізу доходів, витрат та фінансових результатів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності і, як наслідок, на кожному з етапів виникає та чи інша інформація. Тому для прийняття управлінського рішення треба знати планову, нормативну, технологічну, облікову, не облікову та аналітичну інформацію. В інформаційній системі підприємства це завдання виконують управлінський та фінансовий облік.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз формування фінансового результату діяльності приватного підприємства

3.1. Аналіз формування фінансового результату діяльності приватного підприємства

Одним із найбільш складних і суперечливих питань в теорії та практиці обліку є процес формування фінансових результатів. Без сумніву, цей етап займає центральне місце в системі управління підприємством. Основними складовими зазначеного процесу є доходи та витрати, оскільки вони впливають на фінансовий результат підприємства, ціноутворення кінцевої продукції, організацію, техніку та технологію виробництва.

Прибуток є одним з ключових показників, які характеризують результати господарської діяльності підприємства. Він виступає основним джерелом для фінансування його розвитку, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Прибуток – важливий показник, що характеризує фінансовий результат діяльності підприємства. Механізм формування прибутку має такі складові: виручка від реалізації товарів; виручка від реалізації робіт та послуг; собівартість реалізованої продукції; валовий прибуток; адміністративні витрати, витрати на збут; інші операційні витрати та доходи; прибуток (збиток) від операційної діяльності; інші доходи (витрати); дохід до сплати процентів і податків; фінансові витрати; податок на прибуток; чистий прибуток. [47 с.33]

Під формуванням прибутку розуміють його створення в процесі господарської діяльності підприємства. Управляти формуванням прибутку означає управляти обсягом реалізації продукції, тобто кількістю та ціною продукції, здійснювати діяльність з найменшими витратам.

На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають:

- результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь господарства;
- установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Підходи до формування прибутку підприємства:

- бухгалтерський підхід;
- економічний підхід.

Бухгалтерський підхід передбачає, що прибуток формується як різниця між виручкою від реалізації продукції (товарів, послуг) і поточними витратами виробництва. Економічний підхід передбачає, що прибуток формується як різниця між виручкою від реалізації та поточними витратами виробництва (реалізації), а також витратами втрачених можливостей, основою яких є альтернативний процентний дохід на капітал [19 с. 58].

Зважаючи на специфіку та значущість окремих видів фінансово-господарської діяльності підприємства, а також маючи за мету вивчення механізму формування прибутку та управління окремими його складовими, доцільно розглядати такі складові доходів та витрат:

- 1) доходи - виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, інші доходи;
- 2) витрати - виробнича собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, фінансові витрати, інші витрати.

Механізм формування прибутку, що ґрунтується на такому групуванні доходів та витрат, наведено на рис. 3.1.

Формування прибутку підприємства пов'язано зі здійсненням операційної, фінансової та інвестиційної діяльності (рис. 3.2.).

Прибуток від операційної діяльності формується в результаті здійснення операцій, пов'язаних з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

На величину прибутку підприємства також впливають результати від фінансової та інвестиційної діяльності. До фінансової належить діяльність, яка приводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства, до інвестиційної – діяльність, пов’язана з придбанням і реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

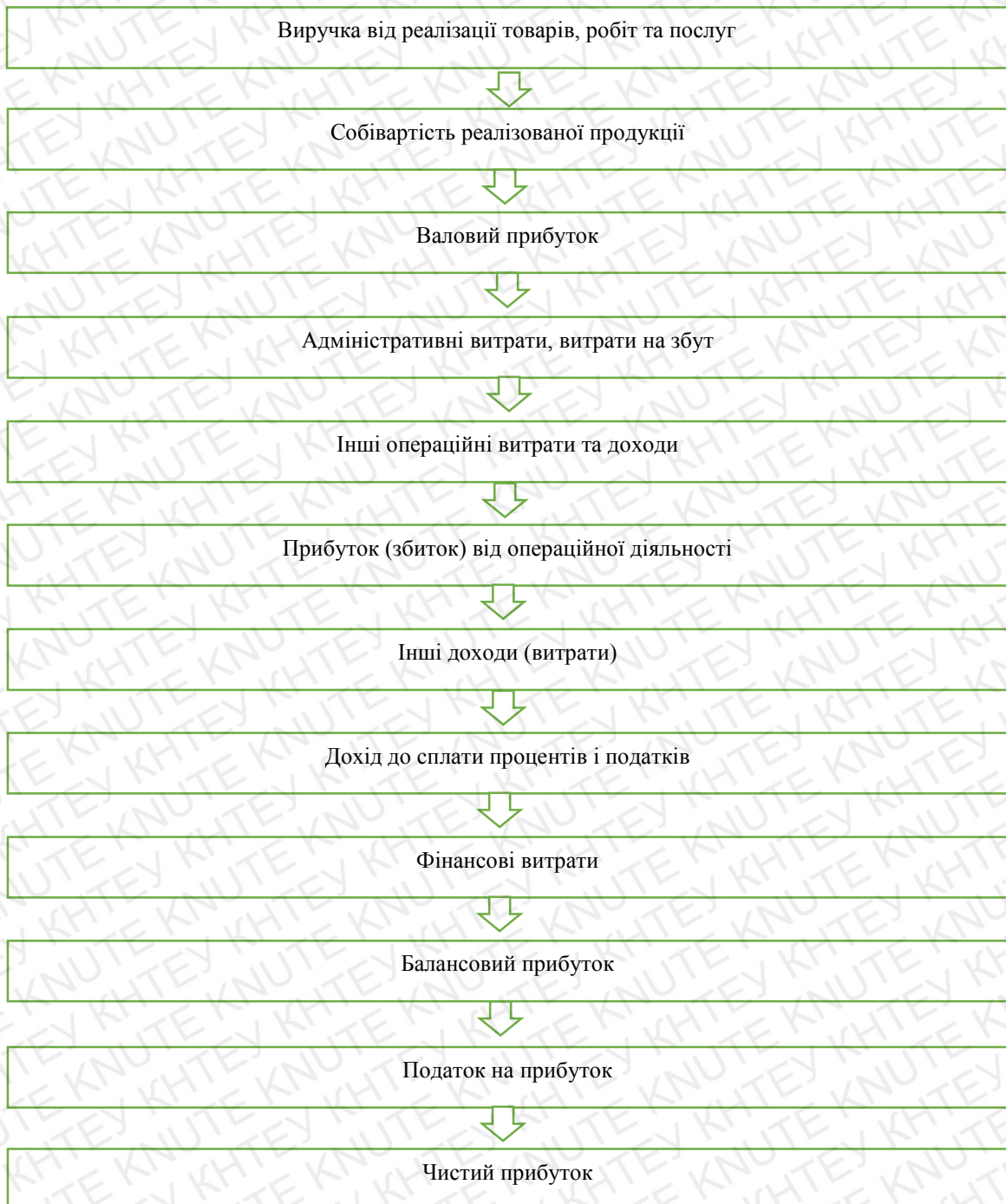

Рис. 3.1. Механізм формування прибутку

На величину прибутку підприємства також впливають результати від фінансової та інвестиційної діяльності. До фінансової належить діяльність, яка приводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства, до інвестиційної – діяльність, пов’язана з придбанням і реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. [14 с.87]

Рис. 3.2. Структурна схема управління формуванням прибутку підприємства

Джерелами формування загального прибутку підприємства є:

- прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку;
- прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством.

Під формуванням прибутку розуміють його створення в процесі господарської діяльності підприємства. Управляти формуванням прибутку означає управляти обсягом реалізації продукції, тобто кількістю та ціною продукції, здійснювати діяльність з найменшими витратами. В процесі формування та використання прибутку виділяють:

- валовий прибуток (збиток);
- фінансовий результат від операційної діяльності;
- фінансовий результат до оподаткування;
- чистий фінансовий результат;
- інший сукупний дохід до оподаткування;
- інший сукупний дохід після оподаткування;
- сукупний дохід.

Ключовими завданнями управління формуванням прибутку підприємства є:

1. визначення основних джерел його формування;
2. забезпечення максимізації величини прибутку з урахуванням ресурсного потенціалу підприємства та ринкової кон'юнктури;
3. забезпечення оптимального співвідношення між рівнем прибутковості підприємства та допустимим рівнем ризику;
4. забезпечення максимізації ринкової вартості підприємства;
5. забезпечення ліквідності активів та платоспроможності підприємства;
6. забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства у довгостроковому періоді тощо.

Отже, прибуток – система економічних відносин між підприємцями і найманими працівниками щодо виробництва, розподілу та привласнення створеної додаткової вартості, яка відособлюється у вигляді надлишку над витратами вкладеного капіталу. Джерелами формування загального прибутку

підприємства є прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку; прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством; прибуток від позареалізаційних операцій.

3.2. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності приватного підприємства

ПП «Стандартт» професійна оціночна компанія України, що динамічно розвивається. Співробітники компанії вже більше 5 років працюють на ринку оціночних послуг. Клієнтами підприємства є фізичні особи та компанії, що займають позиції на регіональному та всеукраїнському ринках, а також державні підприємства та установи. Компанія тісно співпрацює з нотаріусами, агентствами нерухомості, банками та іншими фінансовими структурами надаючи широкий спектр оціночних послуг житлової та комерційної нерухомості, активів і пасивів підприємства, обладнання, автотранспортних засобів, цілісних майнових комплексів, цінних паперів, земельних ділянок, та оцінки для оподаткування.

Для аналізу фінансових результатів ПП «Стандартт» проведемо дослідження показників Звіту про фінансові результати, використовуючи дані табл. 3.1.

Відповідно до даних табл.3.1., варто відзначити, що у 2017 році порівняно з 2016 роком спостерігається збільшення чистого доходу на 135,3 тис. грн, збільшення витрат в цілому на 39,1 тис. грн. Дана динаміка є позитивною, адже, темп росту чистого доходу є більшим від темпу росту витрат, що в свою чергу вплинуло на зростання чистого прибутку на 96,2 тис грн.

Позитивною є динаміка в розрізі 2017-2018 років: відзначається збільшення доходів на 141,2 тис. грн., а витрат на 92,3 тис. грн.. При цьому чистий прибуток підприємства зріс на 48,9 тис. грн..

Темп зростання чистого прибутку в 2018 році є значно нижчим від його зростання у 2017 році. Дана ситуація спричинена стрімким зростанням собівартості реалізованих послуг.

Узагальнюючи табл. 3.1., можна зробити висновок, що підприємство розвивається, збільшує обсяг наданих послуг, що в свою чергу позитивно впливає на зростання чистого прибутку.

Таблиця 3.1.

Динаміка основних показників «Звіту про фінансові результати» в
ПІ «СтандартТТ» за 2016-2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	Відхилення 2017 / 2016 рр.		Відхилення 2017 / 2018 рр.	
				Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	103,1	243,4	384,6	135,3	125,2	141,2	58,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	97,3	128,8	207,1	31,5	32,4	78,3	60,8
Інші операційні витрати	7,3	9,0	5,5	1,7	23,3	-3,5	-38,8
Інші витрати	1,6	7,5	25	5,9	368,8	17,5	233,3
Чистий прибуток	1,9	98,1	147,0	96,2	5063,2	48,9	49,8

Для оцінки фінансових результатів використовують методи факторного аналізу, які дають можливість оцінити вплив різних факторів на зміну результативного показника. Саме проведення факторного аналізу дає змогу підприємству максимізувати прибуток, збільшити обсяги своєї діяльності, покращити фінансові показники, перерозподілити капітал в більш перспективні або навпаки відстаючі сегменти бізнесу.

Факторний аналіз – це багатовимірний метод, який використовується для вивчення взаємозв'язків між значеннями змінних.

Вплив окремих факторів на зміну фінансових результатів оцінюють за допомогою факторного аналізу, реалізація якого передбачає виконання таких стадій:

- постановка мети аналізу;

- вибір факторних показників;
- визначення типу залежності;
- побудова факторної моделі;
- вибір методу факторного аналізу;
- формування висновків і рекомендацій.

Постановка завдань факторного аналізу полягає в тому, що б відібрати чинники для аналізу, їх класифікувати і систематизувати для забезпечення комплексного і системного підходу до дослідження їх впливу на результат. На наступному кроці необхідно визначити форму залежності між результативним і факторним показником, тобто побудувати факторну модель, яку в міру необхідності можна розкласти на чинники більш високого порядку. В результаті здійснюють розрахунок, за перетвореною або початковою моделю з виявленням величини впливу на результативний показник.

Всі фактори класифікуються за принципом дії та впливу на результативний показник (див. Дод. В).

Вимоги до моделей в детермінованій факторній системі висувають наступне:

реальне економічне явище відбивається через фактори і модель, наявність причинно-наслідкового зв'язку в моделі, кожен показник кількісно вимірний і загальний вплив кожного фактора дорівнює загальному приросту результативного показника.

Для визначення впливу окремих факторів на приріст результативних показників, застосовуються такі методи: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, індексний метод, метод пропорційного розподілу, інтегральний метод, логарифмічний метод. Найбільш універсальним є метод ланцюгових підстановок. Він використовується для розрахунку впливу факторів, коли існує детермінований зв'язок між факторами і результатами господарської діяльності. Цей спосіб дозволяє виявити вплив окремих факторів на зміну величини результативного

показника шляхом послідовної заміни базисної величини кожного факторного показника на фактичну величину. Отримані таким способом умовні результативні показники, які враховують зміни одного, потім двох, трьох і наступних факторів, припускаючи при цьому, що інші фактори не змінюються. Потім послідовно зіставляючи величини результативного показника з попереднім показником, виявляють вплив зміни даного фактора на результативний показник.

Існують наступні моделі детермінованого аналізу фінансових результатів:

- адитивна модель (фактори розміщені у вигляді алгебраїчної суми);
- мультиплікативна модель (результативний показник являє собою добуток факторів);
- кратна модель (являє собою відношення факторів);
- змішана модель (модель, в яку входять різні комбінації).

При моделюванні детермінованих факторних систем необхідно дотримуватись таких вимог:

- фактори, що включаються в модель, і сама модель повинні мати чітко виражений характер, реально існувати, а не бути вигаданими абстрактними величинами або явищами;
- фактори, які входять у систему, мають не тільки бути необхідними елементами формули, а й знаходитися в причинному зв'язку з результативним показником. Інакше кажучи, побудована факторна система повинна мати пізнавальну цінність.
- усі показники факторної моделі повинні бути кількісно вимірними, тобто мати одиницю величини і необхідну інформаційну забезпеченість;
- факторна модель має забезпечувати можливість вимірювання впливу окремих факторів на зміну результативного показника;

Дані форми звітності №2 «Звіт про фінансові результати» є джерелом інформації для побудови двохфакторної мультиплікативної моделі наступного виду:

$$П=ЧД \times R_{\text{чиста}}$$

Факторний аналіз за даною моделлю доцільно здійснювати за етапами, які наведені у Дод.Г.

Результати розрахунків, здійснених за наведеними у Дод. Г алгоритмами, узагальнено у табл. 3.2. на основі матеріалів приватного підприємства «СтандартТТ».

Таблиця 3.2.

**Динаміка факторів та результативного показника за даними ПП
«СтандартТТ»**

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення 2016/2017 рр.		Відхилення 2017/2018 рр.		Зміна чистого фінансового результату внаслідок впливу чинників	
				тис.грн.	%	тис.грн.	%	2016/ 2017 рр.	2017/ 2018 рр.
Чистий фінансовий результат-прибуток, тис.грн	1,9	98,1	147,0	96,2	5063,2	48,9	49,8		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	108,1	243,4	384,6	135,3	125,16	141,2	58,01	2,7	56,5
Чиста рентабельність, у вигляді десяткового дробу	0,02	0,4	0,38	0,38	1900	-0,02	-5	92,5	-7,6

У 2017 році порівняно з 2016 роком спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення чистого прибутку підприємства «Стандартт» на 96,2 тис. грн. за рахунок такого впливу факторів:

- за рахунок зростання чистого доходу на 125,16%, величина чистого фінансового результату збільшилася на 2,7 тис. грн.;
- за рахунок підвищення рентабельності на 0,38% чистий фінансовий результат зріс на 92,5 тис. грн.

Розглядаючи динаміку 2017-2018 років, можна побачити, що чистий прибуток приватного підприємства «Стандартт» збільшився на 48,9 тис. грн., або на 49,8%, що є позитивним результатом. На зміну чистого прибутку здійснили вплив такі фактори:

- за рахунок зростання чистого доходу на 58,01%, величина чистого фінансового результату збільшилася на 56,5 тис. грн.;
- за рахунок зниження чистої рентабельності на 5% недоотримано чистого прибутку у сумі 7,6 тис. грн.;

Підприємству рекомендується детально проаналізувати рентабельність і прибутковість за центрами відповідальності за окремими групами для підвищення загальної рентабельності. В цілому діяльність суб'єкта господарювання оцінюється позитивно.

Залежно від завдань аналізу і наявності економіко-статистичної інформації можна вивчити вплив на зміну чистого прибутку підприємства різної кількості факторів. Слід зазначити, що існує залежність величини чистого прибутку від наявності капіталу. Власний капітал є фактором, що безпосередньо впливає на фінансове становище підприємства-його платоспроможність, розмір доходу, рентабельність діяльності. В залежності від того, який обсяг капіталу має у своєму розпорядженні суб'єкт господарювання та на скільки оптимальною є його структура залежить фінансовий стан підприємства та результати його діяльності. Модель цього показника в узагальненому вигляді, що відображає його взаємозв'язок з чинниками, які впливають на його зміну, зображено на рис.3.3..

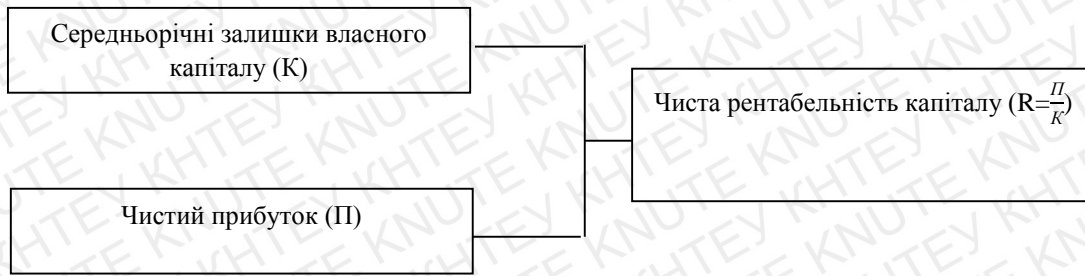

Рис.3.3. Формування моделі двофакторного аналізу чистого прибутку

Виходячи з даної моделі, величину чистого прибутку можна представити у вигляді факторної моделі: $\Pi = K \times R_{\text{капіталу}}$

Для більш детального аналізу чистого фінансового результату підприємства-прибутку, прораховують вплив інших чинників на загальну зміну цього показника. З цією метою рекомендується розширити двофакторну модель аналізованого показника шляхом розкладання комплексного чинника «чиста рентабельність капіталу» на наступні субфактори: мультиплікатор власного капіталу (M_K), коефіцієнт оборотності активів (Коб_A), чиста рентабельність ($R_{\text{чиста}}$). В цьому випадку модель факторного аналізу матиме вигляд, наведений на рис. 3.2.

Модель залежності чистого прибутку від наведених вище факторів має такий вигляд:

$$\Pi = BK \times \text{Коб}_A \times M_K \times R_{\text{чиста}}$$

де ЧП – чистий прибуток, BK – середньорічні залишки власного капіталу, Коб_A – коефіцієнт оборотності активів, M_K – мультиплікатор власного капіталу, $R_{\text{чиста}}$ – чиста рентабельність.

Рис.3. 4. Формування моделі факторної системи аналізу чистої рентабельності капіталу

Коефіцієнт оборотності активів – це показник за допомогою якого можна оцінити рівень ефективності використання активів підприємства. Розраховується як співвідношення чистого доходу до загальної вартості активів за формулою: $\text{Коб}_A = \frac{\text{ЧД}}{A}$, де ЧД – чистий дохід, А – загальна вартість активів.

Мультиплікатор власного капіталу відображає здатність власного капіталу створювати активи і розраховується як відношення залишків активів (А) до середньорічних залишків власного капіталу (ВК) підприємства за формулою: $M_K = \frac{A}{BK}$

Чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності підприємства розраховується як відношення чистого прибутку до чистого доходу за формулою: $R_{\text{чиста}} = \frac{\Pi}{\text{ЧД}}$

Методика кількісної оцінки впливу чинників на зміну чистого фінансового результату-прибутку підприємства складається з наступних етапів, які подані у Дод. Г.

Результати розрахунку впливу факторів на зміну чистого прибутку за даними приватного підприємства «Стандартт» наведено у табл. 3.3.

Позитивна тенденція до зростання прибутку за даною таблицею спричинена впливом чотирьох факторів:

1. У 2017 році порівняно з 2016 роком за рахунок зростання власного капіталу на 374,1% чистий прибуток підприємства збільшився на 8,04 тис. грн.; у 2018 році порівняно з 2017 роком за рахунок зростання даного фактора на 130,25% чистий прибуток підприємства збільшився на 126,6 тис. грн..
2. У 2017 році порівняно з 2016 роком за рахунок уповільнення оборотності активів на 52,3% недоотримано чистого прибутку у сумі 32,61 тис.грн.; у 2018 році порівняно з 2017 роком за рахунок цього

показника на 32,61% недоотримано чистого прибутку в сумі 72,89 тис. грн..

3. У 2017 році за рахунок зростання мультиплікатора капіталу , який характеризує його здатність створювати активи на 0,9 %, чистий прибуток збільшився на 0,05 тис. грн.; у 2018 році за рахунок збільшення мультиплікатора на 1,9%, чистий прибуток збільшився на 2,87 тис. грн.
4. У 2017 році за рахунок зростання рентабельності на 1,9% чистий прибуток збільшився на 92,23 тис. грн.; у 2018 році за рахунок зниження рентабельності підприємства на 5%, чистий прибуток недоотримано на 7,6 тис.грн.

Таблиця 3.3.

Оцінка впливу факторів на зміну чистого прибутку за даними ПП
«Стандартт»

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення 2016/2017 рр.		Відхилення 2017/2018 рр.		Зміна чистого фінансового результату внаслідок впливу чинників	
				тис.грн.	%	тис.грн	%	2016/ 2017 рр.	2017/ 2018 рр.
Чистий фінансовий результат-прибуток, тис.грн	1,9	98,1	147,0	96,2	5,06	48,9	49,8		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	108,1	243,4	384,6	135,3	125,2	141,2	58,01		
Середні залишки активів, тис.грн.	11,2	52,55	124,1	41,35	369,2	71,55	136,16		
Середні залишки власного капіталу, тис.грн.	10,6	50,25	115,7	39,65	374,1	65,45	130,25	8,04	126,4
Оборотність активів, оборотів за рік	9,65	4,6	3,1	-5,05	-52,3	-1,5	-32,61	-5,33	-72,9

Мультиплікатор капіталу, у вигляді десяткового дробу	1,05	1,05	1,07	0,01	0,9	0,02	1,9	0,05	2,9
Чиста рентабельність, у вигляді десяткового дробу	0,02	0,4	0,38	0,38	1,9	-0,02	-5	92,23	-7,6

Аналіз фінансових результатів шляхом розкладання на ключові фактори відкриває менеджменту перспективу і можливість динамічно налаштувати бізнес-процеси підприємства, підлаштовуючись під основні тренди в сегменті і на ринку, що особливо актуально в ситуації високої волатильності макроекономічного середовища, яка спостерігається в останні роки.

Результати факторного аналізу прибутку за двофакторною та чотирьохфакторною мультиплікативними моделями є інструментом пошуку резервів збільшення чистого фінансового результату-прибутку. Саме аналіз фінансових ресурсів дає можливість підприємству вести ефективну фінансово-господарську діяльність.

3.3. Аналіз рентабельності приватного підприємства

Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності суб'єктів господарювання, що відображає відношення отриманого ефекту (прибутку) з наявними або використаними ресурсами. Показники рентабельності характеризують здатність понесених витрат (використаних ресурсів) окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; вони використовуються як інструменти інвестиційної, цінової політики тощо.

У працях вчених виділяється різна сукупність підходів до процедури оцінки рентабельності, що представлено в Дод. Е.

Зважаючи на зазначені підходи до формування показників рентабельності, можна погодитися із твердженням, що «роль і значення показника рентабельності полягають у такому: цей показник є одним з основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства; підвищення рентабельності характеризує мету підприємства будь-якої галузі; рентабельність – результативний, якісний показник діяльності підприємства; підвищення рентабельності сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства; збільшення рентабельності забезпечує перемогу підприємства в конкурентній боротьбі й сприяє виживанню підприємства в сучасній економіці; рентабельність має важливе значення для власників (акціонерів і засновників), тому що при її збільшенні зростає інтерес до даного підприємства, росте ціна акції; кредиторів і позичальників коштів рівень рентабельності цікавить із погляду реальності отримання відсотків за зобов'язаннями, зниження ризику неповернення позикових засобів, платоспроможності підприємства; динаміка рентабельності підприємства вивчається податковими службами, фондовими біржами, міністерствами; для підприємців показник рентабельності характеризує привабливість бізнесу в даній сфері. На основі цього пропонуємо для оцінки рентабельності приватного підприємства використовувати такі аналітичні показники (табл. 3.5.).

Таблиця 3.5.

Система показників рентабельності

Назва показника	Формула
1	2
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	$= \frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Середньорічна вартість капіталу (активів)}}$
Рентабельність власного капіталу	$= \frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу (активів)}}$
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	$= \frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$
Рентабельність виробничих фондів	$= \frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Середньорічна сума основних засобів}}$

Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	=	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$
---	---	---

Відповідно до особливостей розрахунку зазначених показників можна визначити характеристики фінансового потенціалу, зокрема:

- рентабельність активів дозволяє визначити, наскільки ефективно використовуються активи підприємства для формування прибутку приватного підприємства. Позитивною тенденцією вважається збільшення даного показника в динаміці;
- показник рентабельності власного капіталу призначений для ідентифікації ефективності використання власного капіталу з метою отримання прибутку, тобто показує, скільки прибутку припадає на 1 гривню власного капіталу;
- рентабельність виробничих фондів (основних засобів) конкретизує показник рентабельності активів приватного підприємства. Зокрема визначає ефективність використання основних засобів з позиції генерування прибутку підприємства. Даний показник показує, скільки прибутку припадає на 1 гривню основних засобів підприємства;
- рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності показує, яка сума операційного прибутку припадає на чистий дохід від реалізації продукції. У свою чергу, подібним є коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком, який показує суму чистого прибутку, що припадає на 1 гривню чистого доходу від реалізації лісогосподарської продукції.

Результати розрахунку рентабельності приватного підприємства «Стандартт» представлено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6.

Динаміка показників рентабельності ПП «Стандартт» за 2016-2018 рр.

Показник	Значення показниками	Відхилення 2017 / 2016 рр.	Відхилення 2017 / 2018 рр.
----------	----------------------	-------------------------------	-------------------------------

	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,09	65,4	1,42	65,31	7256,6	-63,98	-97,83
Рентабельність власного капіталу	0,95	81,75	1,48	80,8	8505,26	-80,27	-98,19
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,02	0,40	0,38	0,38	1900	-0,02	-5

Узагальнюючи дані, наведені у табл. 3.6., можна зробити висновок, що показники рентабельності у 2016-2017 роках мають позитивну тенденцію щодо збільшення:

- рентабельність капіталу збільшилася на 65,31 тис. грн;
- рентабельність власного капіталу збільшилася на 80,8 тис. грн.;
- рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком збільшилася на 0,38 тис. грн..

Якщо ж розглянути ситуацію у 2017-2018 роках, то можна побачити, що показники рентабельності мають тенденцію щодо зниження:

- рентабельність капіталу зменшилася на 63,98 тис. грн.;
- рентабельність власного капіталу зменшилася на 80,27 тис. грн.;
- рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком зменшилася на 0,02 тис. грн.

Рентабельність безпосередньо пов'язана з величиною прибутку. Проте її не можна ототожнювати з абсолютною сумою одержаного прибутку. Рентабельність – це ступінь прибутковості. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами.

Висновки до третього розділу

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

1. Формування фінансових результатів визначається широким колом факторів, які віддзеркалюють усі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємств. При цьому недоцільно і неможливо поділяти ці фактори на основні та другорядні. Кожен з них може як забезпечити високий рівень прибутку, так і спричинити істотні збитки. Дослідження питань щодо формування фінансових результатів діяльності є досить актуальними і багато в чому їх вирішення вплине на зміцнення економічного стану підприємства.

2. Проведено факторний аналіз фінансових результатів.

Аналіз фінансових результатів шляхом розкладання на ключові фактори відкриває менеджменту перспективу і можливість динамічно налаштовувати бізнес-процеси підприємства, підлаштовуючись під основні тренди в сегменті і на ринку, що особливо актуально в ситуації високої волатильності макроекономічного середовища, яка спостерігається в останні роки. У 2017 році порівняно з 2016 роком спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення чистого прибутку підприємства «СтандартТТ» на 96,2 тис. грн. за рахунок такого впливу факторів:

- за рахунок зростання чистого доходу на 125,16%, величина чистого фінансового результату збільшилася на 2,7 тис. грн.;
- за рахунок підвищення рентабельності на 0,38% чистий фінансовий результат зріс на 92,5 тис. грн.

Розглядаючи динаміку 2017-2018 років, можна побачити, що чистий прибуток приватного підприємства «СтандартТТ» збільшився на 48,9 тис. грн., або на 49,8%, що є позитивним результатом. На зміну чистого прибутку здійснили вплив такі фактори:

- за рахунок зростання чистого доходу на 58,01%, величина чистого фінансового результату збільшилася на 56,5 тис. грн.;
- за рахунок зниження чистої рентабельності на 5% недоотримано чистого прибутку у сумі 7,6 тис. грн..

3. Проведено аналіз рентабельності приватного підприємства «СтандартТТ».

Узагальнюючи розрахунки показників рентабельності, можна зробити висновок, що показники рентабельності у 2016-2017 роках мають позитивну тенденцію щодо збільшення:

- рентабельність капіталу збільшилася на 65,31 тис. грн;
- рентабельність власного капіталу збільшилася на 80,8 тис. грн.;
- рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком збільшилася на 0,38 тис. грн..

Якщо ж розглянути ситуацію у 2017-2018 роках, то можна побачити, що показники рентабельності мають тенденцію щодо зниження:

- рентабельність капіталу зменшилася на 63,98 тис. грн.;
- рентабельність власного капіталу зменшилася на 80,27 тис. грн.;
- рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком зменшилася на 0,02 тис. грн.

Показники рентабельності показують величину прибутку, отриманого підприємством на одиницю понесених витрат, вкладених ресурсів, капіталу.

Аналіз рентабельності дає змогу:

- з'ясувати, наскільки ефективним є вкладення коштів у підприємство та чи раціонально їх використовують;
- здатність певного підприємства випускати продукцію високої рентабельності, яка буде популярною серед споживачів та задовольнятиме їх потреби;
- підвищити конкурентоспроможність підприємства в сучасних умовах економіки, тощо.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Аналіз фінансових результатів та можливість їх прогнозування займають провідне місце в системі комплексного економічного аналізу. Провівши дослідження, можна стверджувати, що бракує комплексного підходу щодо трактування поняття «фінансові результати», тому запропонуємо тлумачення сутності фінансових результатів діяльності підприємства як економічної категорії, що дає змогу трактувати їх як результат діяльності суб'єктів господарювання, що визначається різницею між сумами доходів та витрат, виражений у грошовому еквіваленті, представлений показниками прибутку чи збитку.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- оцінка динаміки, обсягів, якості та структури фінансових результатів;
- виявлення факторів і кількісна їх впливу на фінансові результати;
- встановлення доцільності та ефективності використання прибутку;
- визначення резервів зростання прибутку та рентабельності, розробка рекомендацій щодо їх впровадження.

Фінансові результати діяльності підприємства є найважливішими показниками в системі управління підприємством. Поняття «фінансовий результат» виражається в категоріях «прибуток» та «збиток», у яких порядок формування єдиний, але протилежним за змістом.

Дослідження підходів до аналізу фінансових результатів підприємства показало, що більшість авторів в питанні аналітичної оцінки фінансових результатів підприємства здійснюють за такими напрямками, як:

- оцінка рівня, динаміки й структури фінансових результатів та показників, що їх формують, тобто доходів і витрат;
- аналіз фінансового результату від операційної діяльності, як основної діяльності підприємства;

визначення впливу основних факторів на формування фінансового результату суб'єкта господарювання та аналіз показників рентабельності.

При здійсненні аналізу фінансових результатів основним джерелом є дані обліку та фінансової звітності підприємства, а саме Форми №2 «Звіт про фінансові результати та Форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності», порядок формування яких регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Проведено загальний і факторний аналіз фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання. У 2017 році порівняно з 2016 роком спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення чистого прибутку підприємства «Стандарттт» на 96,2 тис. грн. за рахунок такого впливу факторів: за рахунок зростання чистого доходу на 125,16%, величина чистого фінансового результату збільшилася на 2,7 тис. грн.; за рахунок підвищення рентабельності на 0,38% чистий фінансовий результат зріс на 92,5 тис. грн.

Розглядаючи динаміку 2017-2018 років, можна побачити, що чистий прибуток приватного підприємства «Стандарттт» збільшився на 48,9 тис. грн., або на 49,8%, що є позитивним результатом. На зміну чистого прибутку здійснили вплив такі фактори: за рахунок зростання чистого доходу на 58,01%, величина чистого фінансового результату збільшилася на 56,5 тис. грн.; за рахунок зниження чистої рентабельності на 5% недоотримано чистого прибутку у сумі 7,6 тис. грн.;

Показники рентабельності у 2016-2017 роках мають позитивну тенденцію щодо збільшення:

- рентабельність капіталу збільшилася на 65,31 тис. грн;
- рентабельність власного капіталу збільшилася на 80,8 тис. грн.;
- рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком збільшилася на 0,38 тис. грн..

Якщо ж розглянути ситуацію у 2017-2018 роках, то можна побачити, що показники рентабельності мають тенденцію щодо зниження:

- рентабельність капіталу зменшилася на 63,98 тис. грн.;

- рентабельність власного капіталу зменшилася на 80,27 тис. грн.;
- рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком зменшилася на 0,02 тис. грн.

Проведено аналіз рентабельності ПП «Стандартт». Показники рентабельності показують величину прибутку, отриманого підприємством на одиницю понесених витрат, вкладених ресурсів, капіталу.

Показники рентабельності у 2016-2017 роках мають позитивну тенденцію щодо збільшення: рентабельність капіталу збільшилася на 65,31 тис. грн; рентабельність власного капіталу збільшилася на 80,8 тис. грн.; рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком збільшилася на 0,38 тис. грн..

Якщо ж розглянути ситуацію у 2017-2018 роках, то можна побачити, що показники рентабельності мають тенденцію щодо зниження: рентабельність капіталу зменшилася на 63,98 тис. грн.; рентабельність власного капіталу зменшилася на 80,27 тис. грн.; рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком зменшилася на 0,02 тис. грн.

Показники рентабельності показують величину прибутку, отриманого підприємством на одиницю понесених витрат, вкладених ресурсів, капіталу. Загалом діяльність підприємства є динамічною та заслуговує на позитивну оцінку.

Організація й здійснення аналізу фінансових результатів на підприємстві залежить також від масштабів та спеціалізації підприємства, його організаційної структури, величини, цілеспрямованості системи інформаційного забезпечення.

Розвиток сучасних інформаційних технологій, у тому числі тих, які використовуються для автоматизації аналізу підприємств, створює необхідні умови для вдосконалення організації аналізу фінансових результатів. Його можливості дозволяють у стилі терміни отримувати інформацію про виконання виробничої програми, своєчасності виконання договірних зобов'язань, стан розрахунків, тощо.

Основними програмними продуктами за допомогою яких автоматизовано здійснюється аналіз фінансових результатів:

- програмний продукт, побудований на платформі 1С – «Фінансове планування» 1С;
- модуль «Фінансовий аналіз» системи «Галактика»;
- Audit Expert
- БЕСТ-Ф (Інтелект-Сервіс);
- «ОЛІМП:Фшексперт» (УКРЕКСПЕРТИЗА);
- Project Expert 7.0;
- Microsoft Project;
- Microsoft Office Excel;
- програмний комплекс ІНЕК-АФСР;
- програмні продукти корпорації «Парус-Україна» та інші.

Кожний із вищезазначених програмних засобів має свої особливості і функціональні можливості, проте, в цілому, вони застосовуються для вирішення завдань планування, прогнозування і аналізу фінансових результатів з метою вироблення і підвищення обґрунтованості схвалюваних управлінських рішень. Програмне забезпечення обирається відповідно до діяльності і масштабів суб'єкта господарювання, а також витрат на придбання програмного забезпечення, і наскільки вони будуть обґрунтовані.

Для підприємства ПП «Стандартт» запропоновано впровадження програми Project Expert для оптимізації багатьох фінансових процесів в тому числі аналізу фінансових результатів. Перевагами даної програми є те, що вона дозволяє створити бездоганний бізнес-план; спрогнозувати загальні показники ефективності для групи проектів, що фінансуються із загального бюджету; оцінити, як виконання проекту вплине на ефективність діяльності підприємства. В основу Project Expert покладена методика UNIDO за оцінкою інвестиційних проектів і методика фінансового аналізу, визначена міжнародними стандартами IAS. Недоліком є висока ціна придбання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України із змінами і доповненнями, внесеними Законами України № 344-VIII від 17.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07. 02. 2013 № 73 (поточна редакція від 18.03.2014, підстава z0341-14)[Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Акатова А. С. Увеличение прибыли как важный фактор развития предприятий / А. С. Акатова, Ю. А. Козлова // Молодой ученый. – 2015. – №4. – С. 453-456.
4. Бабіч В. В. Удосконалення обліку формування, розподілу й використання прибутку / В. В. Бабіч, А. М. Поддєрьогін // Фінанси України. – 2012. – № 2. – С. 103 – 110.
5. Баранцева С. М. Фактори, які впливають на вибір стратегії управління прибутком з урахуванням концепції життєвого циклу підприємства / С. М. Баранцева // Торгівля і ринок України. – 2015. – Вип. 34. – С. 203-208.
6. Баришевська І.В., Погуляй Н.П. Методологія формування та облік фінансових результатів сільськогосподарських підприємств / І.В. Баришевська, Н.П. Погуляй // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 13 – С. 564–566.
7. Басенко А. Центри витрат і прибутків. (досвід агрофірми «Марія») / А. Басенко // Пропозиція. – 2003. – № 1. – С. 30-32.
8. Білик М. Д. Облікова політика та її вплив на формування фінансового результату діяльності підприємства / М. Д. Білик, В. В. Бабіч // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. НДЕІ Міністерства

економічного розвитку і торгівлі України. – Київ, 2013. – Вип. 4 (143). – С. 201 – 206.

9. Білик М. Д., Бабіч В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств / М. Д. Білик, В. В. Бабіч // Бізнес Інформ. – 2015. – №4. – С. 205–213.

10. Бобровский В. А. Методика прогнозирования выручки с помощью авторегрессионной модели / В. А. Бобровский // Вестник МГТУ им. Г. И. Носова. – 2009. – № 1. – С. 91–94.

11. Борисенко С.О. Порівняльна характеристика П(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 18 «Виручка»/ С.О. Борисенко, О.В. Артюх // Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Херсон: Грінв Д.С., 2016. – 452 с. – С. 29-32.

12. Бородіна Є. І. Фінанси підприємств: навч. посібн. для вищ. навч. заклад. / Є. І. Бородіна. – К. : Либідь, 2004. – 324 с.

13. Болотин А. А. Управление валовой прибылью современного производственного предприятия как неотъемлемое условие управления корпоративной прибылью / А. А. Болотин // Экономический анализ : теория и практика. – 2014. – № 48 (255). – С. 45-50.

14. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / д.з.н. И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Злыга, 2002. – 528 с.

15. Бухгалтерська звітність сільськогосподарських підприємств: Практичний посібник / Б. В. Мельничук, Н. Л. Жук, А. С. Стецюк та ін. ; за ред. Б. В. Мельничука. – К. : ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2014. – 84 с.

16. Брік С. В., Мардус О. О. Особливості організації обліку, аудиту та аналізу доходів і витрат підприємства з метою формування його фінансового результату (прибутку) / С. В. Брік, О. О. Мардус // Журнал Київського університету ринкових відносин Економіка. Бізнес-адміністрування. Право. – № 2(2) січень-лютий 2017. – С. 279-290.

17. Глушко Л.В. Законодавчо-нормативне забезпечення обліку аналізу доходів / Л.В. Глушко // Науковий світ. – 2016. – № 42. – С. 50–56.
18. Гуляєва Д.О. Методичні аспекти складання звіту про прибутки та збитки за П(С)БО та МСФЗ / Д.О. Гуляєва // Управління розвитком. – 2012. – № 18. – С. 166–168.
19. Дубініна М. В., Вишенська Л.М. Управління інформаційною системою обліку фінансових результатів діяльності аграрних підприємств / М.В. Дубініна, Л.М. Вишенська // Економічні науки. – 2015. – №1 (33). – С. 83- 85.
20. Жидєєва Л.І., Пінаєва К.О. Облік формування фінансових результатів та використання прибутку: проблеми та шляхи їх вирішення / Л.І. Жидєєва, К.О. Пінаєва // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2017. – Випуск 9. – С. 1117-1121.
21. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посібник / І.В. Жолнер. – К.: НУХТ, 2012. – 335 с.
22. Іванова В. Й. Контролінг : навчальний посібник / В. Й. Іванова, К. В. Яковенко, В. В. Томах. – Х. : ВД – «ІНЖЕК», 2011. – 136 с.
23. Іванов Ю. Б. Податковий облік та звітність : підручник / Ю. Б. Іванов, В. В. Карпов, О. Є. Найдено. – К. : Знання, 2011. – 710 с.
24. Кірюніна Н. Є. Аналіз і прогнозування розвитку підприємства у кризовій ситуації / Н. Є. Кірюніна // Моделювання та прогнозування економічних процесів : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції, 10-12 грудня 2008 року. – К. : НТУУ «КПІ». – 2008. – С. 87–88.
25. Ковтун С. Управління затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. – Х. : Фактор, 2007. – 272 с.
26. Козаченко Г. В. Управління затратами підприємства : монографія / Г. В. Козаченко, Г. А. Макухін. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.

27. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
28. Кривов'язюк І. В. Шляхи максимізації прибутку підприємств у довгостроковій перспективі [Електронний ресурс] / І. В. Кривов'язюк // Збірник наукових праць ЛНТУ. – Випуск 7 (26). Частина 2. – Луцьк, 2012. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/e№_em/2012_7_2/14.pdf
29. Кручок С. Г. Оцінка фінансового стану підприємств / С. Г. Кручок // Фінанси України. – 2009. – №8. – 10 с.
30. Кучеркова С. О. Фактори формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах / С. О. Кучеркова. – 2004. – № 7. – С. 70-72.
31. Кучер Л. Ю. Науково-теоретичні основи формування прибутку в підприємствах / Л. Ю. Кучер // Інноваційна економіка. – 2012. – №15. – С. 82-89.
32. Лазарева А.С. Особливості аналізу фінансових результатів на підприємстві / А.С. Лазарева // Управління розвитком. – 2013. – № 4(144). – С. 175–178.
33. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : Знання України, 2013. – 1091 с.
34. Лобан Л. А. Экономика предприятия : учебное пособие / Л. А. Лобан. – М.: Современная школа, 2011. – 432 с.
35. Лойко В. В. Економіка підприємства: навч. посібн. / В. В. Лойко, Т. П. Макаровська. – К.: КНУТД, 2016. – 267с.
36. Ляпіна Н. С. Теоретико-методичні підходи до визначення прибутковості / Н. С. Ляпіна // Держава та регіони. – 2010. – № 3. – С. 96-100.
37. Мардус Н.Ю. Особливості обліку і аудиту фінансових результатів підприємства / Н.Ю. Мардус, Х. П. Єлізарова // Глобальні та національні

проблеми економіки. – Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – С. 1135-1138.

38. Митрофанов Г.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб./ Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш. - К. : Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2002.–301.с

39. Мочаліна З.М. Методичний інструментарій та сучасні проблеми аналізу фінансових результатів / З.М. Мочаліна // Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст». – 2011. – № 98. – С. 221–227.

40. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. / Г. В. Нашкерська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.

41. Невгад Ю.О. Шляхи вдосконалення обліку фінансових результатів діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Ю.О. Невгад. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konferu5/83.pdf>

42. Овчаренко Є. І. Застосування класифікаторів витрат в управлінському обліку підприємства / Є. І. Овчаренко, О. М. Ляшенко // 3б. наук. пр. «Економіка. Менеджмент. Підприємництво». – 2008. – № 20.

43. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М. Ф. Огійчук, Л.О.Сколотій,, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 7–те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2016. – 1040 с.

44. Олійник С.О. Особливості обліку та управління витратами на підприємстві / Олійник С.О. // ЖУРНАЛ НАУКОВИЙ ОГЛЯД. – 2017. – № 5 (37). – С. 1-13.

45. Організація обліку у підприємствах сільськогосподарської галузі : навч. посіб. / В. П. Шило, В. В. Сопко, С. Б. Ільїна та ін. – К. : Кондор, 2011. – 268 с.

46. Палий В. Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности : учебник / В. Ф. Палий. – Инфра-М, 2013. – 514 с.

47. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В. М. Панасюк. – Тернопіль : Астон, 2005. – 288 с.

48. Партин Г. О. Управлінський облік : навч. посіб. / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 303 с.
49. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 125 – 132.
50. Рубейкін В. А. Призначення та зміст фінансової звітності [Електронний ресурс] / В. А. Рубейкін. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/48.pdf
51. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебное пособие / Г. В. Савицкая. – М.: Новое знание, 2014. – 688 с.
52. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посібник / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.
53. Сергеева С. С. Факторы роста прибыли предприятия в современных условиях / С. С. Сергеева // Международный журнал экспериментального образования. – 2011. – № 8. – С. 280-281.
54. Сидоров В. А. Экономическая теория : учеб. для вузов / В. А. Сидоров. – Краснодар: Кубанский гос. ун-т, 2015. – 400 с.
55. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посібник / І. В. Сіменко, Т. Д. Косової. – К. : ЦУЛ, 2013. – 384 с.
56. Скрипник М. І. Сутність витрат як економічної категорії / М. І. Скрипник // Вісник ЖДТУ. – Серія «Економічні науки». – 2009. – Вил 4 (50) .
57. Склярук І. Теоретичні аспекти факторного аналізу прибутку / І. Склярук // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – 2014. – №130. – С. 69-71.
58. Смірнова О. М., Стадник М. В. Фінансова звітність : історичний аспект розвитку та сучасні орієнтири / О. М. Смірнова, М. В. Стадник // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2. – Тернопіль : Крок, 2014. – С. 116-119.

59. Смірнова О. М., Стадник М. В. Теоретичні та методичні основи складання фінансової звітності в Україні / О. М.Смірнова, М. В.Стадник. – Ірпінь : НДІ фінансового права, 2014. – 60 с.
60. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.
61. Стаднюк Т. Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств / Т. Стаднюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – № 1. – С. 127-132.
62. Струк Н.С., Муц Ю.І. Перспективи розвитку методичного підходу до аналізу фінансових результатів на підприємстві / Н.С. Струк, Ю.І. Муц // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – № 24. – С. 109-113.
63. Теорія бухгалтерського обліку : монографія / Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін. ; за заг. ред. Л. В. Нападовської. – К. : Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2008. – 735 с.
64. Туз О.К. Організація системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства / О.К. Туз, А.В. Бурковська // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 8. – Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського: 2015. – с. 644-646.
65. Фальченко О.О. Особливості формування фінансових результатів / О.О. Фальченко, О.І. Артеменко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2015. – № 26. – С. 154-157.
66. Федько Я. В. Статистичний аналіз розміру виторгу від реалізації продукції підприємства чорної металургії / Я. В. Федько // Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2013. – № 88. – С. 211–218.

67. Фещенко О.П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О.П. Фещенко // БізнесІнформ. – 2015. – № 2. – С. 229-236.

68. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль:, ТНЕУ, – 2016 – 304 с.

69. Христюк Д.П. Аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 15. – С. 600-603.

70. Чалая Г. О. Проблема походження звітності / Г. О. Чалая // Наука і правоохорона. – 2013. – № 3 (21). – С. 223-229.

71. Шанін О.В. Тенденції формування фінансово-економічної результативності аграрних формувань України / О. В. Шанін // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 20. – С. 93-99.

72. Шелковникова О. В. Аудит витрат підприємства як складова внутрішньофірмових стандартів / О. В. Шелковникова // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17 – С. 132–147.

73. Шинкаренко Д.В., Беренда Н.І. Особливості аудиту та аналізу фінансових результатів // БухгалТерСький обЛік, аналіЗ Та аудит. – 2017. – Випуск 16. – С. 181-185.

Підходи науковців до визначення сутності фінансових результатів

Автор(джерело)	Сутність поняття «фінансові результати»
Вороніна О.О.	Якісна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства та зокрема відображає значущість і сталість розвитку підприємства (з погляду отриманого доходу), впливовість на його фінансово-господарську діяльність чинників зовнішнього середовища (з погляду структури та обсягів витрат) і кількісно узагальнюється у вигляді прибутків (збитків), зміни власного капіталу, його окремих складових частин.
Білик Т.О.	Прибуток або збиток суб'єкта господарювання, що визначається як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства і за позитивного його результату представляє додаткову вартість, виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки її ефективності.
Скалюк Р.В	Підсумкова категорія результативності господарської діяльності, котра відображає величину економічних вигод отриманих (втрачених) підприємством, визначених як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, що виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку), які характеризують потенціал прибутковості, економічного зростання та розвитку підприємства.
Ткаченко Н.М.	Утворюються з доходів діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності
Гринавцева О.В.	Сума валового доходу від звичайної та надзвичайної діяльності підприємства, зменшеного на суму витрат, пов'язаних із виконанням господарської діяльності на підприємстві, непрямих податків та податку на прибуток за окремий звітний проміжок часу.
Червінська С.Л.	Різниця між майновим станом підприємства на кінець і початок звітного періоду.
Труфіна Ж.С	Економічна категорія в контексті створення доданої вартості та в аспекті методики визначення результату діяльності конкретного суб'єкта господарювання, що є об'єктом обліку і контролю

Основні підходи до аналізу фінансових результатів, що виділяють автори навчально-методичної літератури

№ з/п	Автор	Виділений напрям аналізу фінансових результатів
1	2	3
1	Бабіч В. В.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вертикальний і горизонтальний аналіз фінансових результатів підприємства; 2. Факторний аналіз прибутку; 3. Аналіз показників рентабельності; 4. Факторний аналіз показників рентабельності; 5. Система «директ-кост» як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку; 6. Аналіз резервів збільшення прибутку.
2	Баранцева Є. М.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз формування фінансових результатів; 2. Аналіз впливу факторів на фінансові результати; 3. Аналіз розподілу чистого прибутку.
3	Біла О. Г.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка динаміки й структури показників прибутку; 2. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг); 3. Аналіз фінансових результатів від іншої реалізації фінансових укладень і позареалізаційної діяльності; 4. Оцінка динаміки показників рентабельності.
4	Бобровський В. А.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка динаміки й складу фінансових результатів; 2. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва та прибутку; 4. Аналіз рентабельності підприємства.
5	Грещак М. Г.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінка рівня й динаміка показників прибутку операційної діяльності; 2. Факторний аналіз прибутку (збитку) операційної діяльності; 3. Аналіз використання прибутку; 4. Аналіз дивідендної політики; 5. Аналіз рентабельності; 6. Аналіз й оцінка виробничого та фінансового левериджу; 7. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів інвестиційної діяльності; 8. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів фінансової діяльності.
6	Овчаренко Є. І.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз валового прибутку підприємства; 2. Аналіз беззбитковості підприємства; 3. Аналіз фінансових результатів операційної діяльності; 4. Аналіз фінансових результатів від іншої діяльності підприємства.
7	Бобровський В. А.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз фінансових результатів: <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Загальне оцінювання динаміки показників прибутку, 1.2. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (товарів, послуг); 2. Аналіз впливу інфляції на фінансові результати; 3. Аналіз розподілу прибутку; 4. Аналіз використання підприємствами чистого прибутку.
8	Грещак М. Г.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Структурно-динамічний аналіз фінансових результатів, у тому числі доходів та витрат; 2. Факторний аналіз фінансових результатів; 3. Коефіцієнтний аналіз фінансових результатів; 4. Аналіз показників рентабельності

Класифікація факторів, що впливають на результативний показник

Класифікаційна ознака	Класифікація	
1	2	
За принципом дії на результативний показник	<p>Фактори внутрішнього середовища</p> <ul style="list-style-type: none"> - обсяг необоротних і оборотних активів; - сума власних та позикових фінансових ресурсів й рівень їх використання; - чисельність персоналу та рівень продуктивності праці; - постачальницько-збутова діяльність; - облікова політика; 	<p>Фактори зовнішнього середовища</p> <ul style="list-style-type: none"> - ємкість ринку; - розвиток конкуренції; - кліматичні і географічні особливості; - зміна державних тарифів; - рівень інфляції; - порушення контрактів контрагентів; - рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків; - фінансово-кредитна та податкова політика;
За принципом впливу фактора на результативний показник	<p>Фактори, вплив яких досліджується за допомогою детермінованого аналізу. Зв'язок факторів з результативним показником носить функціональний характер; тобто результативний показник може бути поданий у вигляді добутку, частки або алгеброїчної суми факторів.</p>	<p>Фактори, вплив яких досліджується за допомогою стохастичного аналізу. Фактори об'єднані з результативним показником на основі ймовірності, кореляційного зв'язку, тому що різне поєднання факторів дає різний вплив на результуючий показник.</p>

Етапи факторного аналізу за моделлю $\Pi = \text{ЧД} \times R_{\text{чиста}}$

Етап	Розрахунок	Умовні позначення
1. Побудова детермінованої мультиплікативної моделі чистого фінансового результату – прибутку	$\Pi = \text{ЧД} \times R_{\text{чиста}}$	<p>Π – чистий фінансовий результат – прибуток, тис. грн.;</p> <p>ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.;</p> <p>$R_{\text{чиста}}$ – рівень чистого фінансового результату – прибутку по відношенню до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності), у вигляді десяткового дробу;</p>
2. Визначення абсолютної зміни чистого фінансового результату – прибутку у звітному періоді	$\Delta \Pi = \Pi_1 - \Pi_0$	<p>$\Delta \Pi$ – абсолютна зміна чистого фінансового результату – прибутку, тис. грн.;</p> <p>Π_1, Π_0 – відповідно чистий фінансовий результат – прибуток звітного та базового періодів, тис. грн.;</p>
3. Послідовна оцінка кількісного впливу чинників на зміну чистого фінансового результату – прибутку звітного періоду за методом абсолютних різниць	$\Delta \Pi_{(\text{Д})} = \Delta \text{ЧД} \times R_{\text{чиста } 0}$ $\Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})} = \text{ЧД}_1 \times \Delta R_{\text{чиста}}$	<p>$\Delta \Pi_{(\text{ЧД})}, \Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})}$ – абсолютна зміна чистого фінансового результату – прибутку внаслідок зміни відповідних чинників: величини чистого доходу від реалізації продукції та чистої рентабельності, тис. грн.;</p> <p>$\Delta \text{ЧД}, \Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})}$ – абсолютна зміна у звітному періоді чинників, що обумовлюють зміну чистого фінансового результату – прибутку, тис. грн.;</p> <p>$R_{\text{чиста } 0}$ – чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності у базовому році, у вигляді десяткового дробу;</p> <p>ЧД_1 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), одержаний підприємством у звітному році, тис. грн.</p>
4. Оцінка сукупного впливу чинників на зміну чистого фінансового результату – прибутку підприємства	$\Delta \Pi = \Delta \Pi_{(\text{ЧД})} + \Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})}$	

Додаток Д

Етапи аналізу чистого фінансового результату за чотирьохфакторною моделлю

$$\Pi = BK \times \text{Коб}_A \times M_K \times R_{\text{чиста}}$$

Етап	Розрахунок	Умовні позначення
1.Визначення абсолютної зміни чистого фінансового результату – прибутку у звітному періоді	$\Delta\Pi = \Pi_1 - \Pi_0$	$\Delta\Pi$ – абсолютна зміна чистого фінансового результату – прибутку у звітному періоді, тис. грн.; Π_1, Π_0 – відповідно чистий фінансовий результат – прибуток звітного та базового періодів, тис. грн.;
2.Побудова детермінованої мультиплікативної чотирьохфакторної моделі	$\Pi = BK \times \text{Коб}_A \times M_K \times R_{\text{чиста}}$	$\Delta \Pi_{(BK)}, \Delta \Pi_{(\text{Коб}_A)}, \Delta \Pi_{(M_K)}, \Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})}$ – абсолютна зміна чистого фінансового результату – прибутку внаслідок зміни відповідних чинників: власного капіталу, оборотності активів, мультиплікатора власного капіталу та чистої рентабельності фінансово-господарської діяльності, тис. грн.;
3.Перевірка відповідності побудованої моделі результативному показнику, який вона характеризує	$\Pi = BK \times \frac{\text{ЧД}}{A} \times \frac{A}{BK} \times \frac{\Pi}{\text{ЧД}}$	$\Delta \Pi_{(BK)}, \Delta \Pi_{(\text{Коб}_A)}, \Delta \Pi_{(M_K)}, \Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})}$ – абсолютна зміна в звітному періоді чинників: власного капіталу, оборотності активів, мультиплікатора власного капіталу, чистої рентабельності;
4.Поетапна оцінка кількісного впливу чинників на зміну чистого фінансового результату-прибутку підприємства	$\Delta \Pi_{(BK)} = \Delta BK \times \text{Коб}_{A0} \times M_{K0} \times R_{\text{чиста}0}$ $\Delta \Pi_{(\text{Коб}_A)} = BK \times \Delta \text{Коб}_A \times M_{K0} \times R_{\text{чиста}0}$ $\Delta \Pi_{(M_K)} = BK \times \text{Коб}_{A1} \times \Delta M_K \times R_{\text{чиста}0}$ $\Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})} = BK \times \text{Коб}_{A1} \times M_{K1} \times \Delta R_{\text{чиста}}$	$\Delta BK, \Delta \text{Коб}_A, \Delta M_K, \Delta R_{\text{чиста}}$ – абсолютна зміна в звітному періоді чинників: власного капіталу, оборотності активів, мультиплікатора власного капіталу, чистої рентабельності;
5.Оцінка сукупного впливу чинників на зміну чистого фінансового результату-прибутку підприємства у звітному періоді	$\Delta\Pi = \Delta \Pi_{(BK)} + \Delta \Pi_{(\text{Коб}_A)} + \Delta \Pi_{(M_K)} + \Delta \Pi_{(R_{\text{чиста}})}$	$\text{Коб}_{A0}, \text{Коб}_{A1}$ – оборотність активів, відповідно, в базовому та звітному періоді; M_{K0}, M_{K1} – мультиплікатор власного капіталу, відповідно, в базовому та звітному періоді; $R_{\text{чиста}0}$ – чиста рентабельність фінансово-господарської діяльності підприємства

Підходи до оцінки рентабельності підприємства

Джерело	Порядок оцінки рентабельності
1	2
М.Г. Чумаченко	<p>1. Рентабельність окремих виробів – розраховується як відношення прибутку від виробу до собівартості самого виробу.</p> <p>2. Рентабельність реалізованої продукції – розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції (або чистого прибутку) до виручки від реалізації продукції.</p> <p>3. Рентабельність виробництва – розраховується як відношення прибутку від реалізації до вартості основних фондів і матеріальних оборотних коштів.</p>
Н.В. Тарасенко	<p>1. Рентабельність підприємства – визначається відношенням чистого прибутку до середньорічної вартості фондів.</p> <p>2. Рентабельність продажу – визначається відношенням чистого прибутку до виторгу від реалізації (без ПДВ та акцизів).</p> <p>3. Рентабельність окремого виробу – визначається аналогічно вищевикладеній методиці</p>
Г.І. Андреева	<p>1. Показники, що характеризують окупність витрат виробництва та інвестиційних проектів.</p> <p>2. Показники, що характеризують прибутковість продажу.</p> <p>3. Показники, що характеризують прибутковість капіталу та його складових</p>
Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній	<p>1. Рентабельність продукції, яка включає в себе показники: рентабельності реалізованої продукції, рентабельності продажів.</p> <p>2. Рентабельність капіталу (інвестицій).</p>